



## АНОТАЦІЯ

Актуальність дослідження полягає в необхідності зрозуміти та ефективно використовувати військову термінологію в українському та англійському військовому контекстах, особливо в умовах повномаштабної війни на Україні та з підвищеною потребою у вивченні цієї лексики для військових та цивільних фахівців. Метою роботи є розробка та реалізація телеграм-застосунку для пошуку українсько-англійських перекладних еквівалентів мілітарної лексики, що надає користувачу пару речень на обох мовах, де зустрічається задане слово в контексті військової лексики. Основні завдання включають дослідження особливостей військової лексики в українській мові, створення бази даних з військовою лексикою, імплементацію функціоналу телеграм-бота та створення інтерфейсу для зручного використання користувачами. Результатом роботи є зручний інструмент для вивчення та зрозуміння військової лексики, що сприятиме підвищенню мовної та професійної компетентності у цій області.

Дослідження виявило, що військова лексика є важливим елементом комунікації як у збройних силах, так і в суспільстві загалом, особливо під час воєнних дій. Класифікація військової лексики на основі тематики є найбільш поширеною та важливою для розуміння специфіки воєнного дискурсу. Дослідження також виявило, що створений телеграм-бот на основі паралельного корпусу, що наповнювався матеріалами з порталу "MILITARNYI", є ефективним інструментом для пошуку перекладних еквівалентів військової лексики. Бот дозволяє користувачам швидко та зручно знаходити перекладні еквіваленти, що полегшує доступ до цієї інформації та сприяє її більш ефективному використанню.

Отже, результати дослідження свідчать про важливість вивчення та розуміння військової лексики як складової мовленнєвого апарату військового дискурсу. Класифікація та аналіз цієї лексики мають велике значення для якісного перекладу та адекватної інтерпретації інформації про військові

конфлікти. Також, створений телеграм-бот є потужним інструментом для знаходження перекладних еквівалентів військової лексики, що полегшує доступ до цієї інформації та сприяє її більш ефективному використанню.

**Ключові слова:** військова термінологія, українська мова, англійська мова, телеграм-застосунок, електронний словник, мілітарна лексика, контекстне вживання слів.

## ANNOTATION

The relevance of the study lies in the need to understand and effectively use military terminology in Ukrainian and English military contexts, especially in the context of a full-scale war in Ukraine and with an increased need for military and civilian professionals to learn this vocabulary. The aim of the work is to develop and implement a telegram application for searching for Ukrainian-English translation equivalents of military vocabulary, which provides the user with a pair of sentences in both languages where a given word occurs in the context of military vocabulary. The main tasks include researching the peculiarities of military vocabulary in the Ukrainian language, creating a database with military vocabulary, implementing the functionality of the Telegram bot, and creating an interface for easy use by users. The result is a handy tool for learning and understanding military vocabulary, which will help improve linguistic and professional competence in this area.

The research has shown that military vocabulary is an important element of communication both in the armed forces and in society as a whole, especially during military operations. The classification of military vocabulary based on subject matter is the most common and important for understanding the specifics of military discourse. The study also found that a telegram bot based on a parallel corpus filled with materials from the MILITARNYI portal is an effective tool for finding translated equivalents of military vocabulary. The bot allows users to quickly and conveniently find translation equivalents, which facilitates access to this information and contributes to its more efficient use.

Thus, the results of the study demonstrate the importance of studying and understanding military vocabulary as part of the language apparatus of military discourse. The classification and analysis of this vocabulary is of great importance for the quality translation and adequate interpretation of information about military conflicts. Also, the created Telegram bot is a powerful tool for finding translation

equivalents of military vocabulary, which facilitates access to this information and contributes to its more efficient use.

Keywords: military terminology, Ukrainian language, English language, telegram application, electronic dictionary, military vocabulary, contextual use of words

# ЗМІСТ

|   |    |
|---|----|
| <b>ВСТУП</b> .....  | 7  |
| <b>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ</b> .....   | 10 |
| 1.1. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення .....  | 10 |
| 1.2. Етапи становлення української військової термінології та термінографії .....   | 20 |
| 1.3. Особливості класифікації військової лексики .....  | 31 |
| 1.4. Військова лексика у контексті сучасного воєнного дискурсу .....  | 36 |
| Висновки до розділу 1 .....   | 42 |
| <b>РОЗДІЛ 2 СТВОРЕННЯ ТЕЛЕГРАМ-БОТА ПОШУКУ УКРАЇНСЬКО<br/>АНГЛІЙСЬКИПЕРЕКЛАДНИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ МІЛІТАРНОЇ ЛЕКСИКИ</b> ..... | 44 |
| 2.1 Вебскрейпінг текстового контенту мілітарних текстів .....   | 44 |
| 2.2. Укладання українсько-англійського паралельного корпусу мілітарних текстів .....                                      | 53 |
| 2.3. Укладання бази даних за паралельним корпусом текстів .....   | 55 |
| 2.4. Конструювання телеграм-бота .....  | 55 |
| Висновки до розділу 2 .....   | 60 |
| <b>ВИСНОВКИ</b> .....   | 61 |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....   | 62 |
| <b>ПРОГРАМНІ БІБЛОТЕКИ</b> .....  | 65 |
| <b>ДОДАТКИ</b> .....  | 66 |
| <b>ДОДАТОК А ПРОГРАМНИЙ КОД ДЛЯ ВЕБСКРЕЙПІНГУ</b> .....   | 66 |
| <b>ДОДАТОК Б ПРОГРАМНИЙ КОД ТЕЛЕГРАМ БОТА</b> .....   | 69 |
| <b>ДОДАТОК В БАЗА ДАНИХ ПАРАЛЕЛЬНОГО КОРПУСУ</b> .....  | 71 |
| <b>ДОДАТОК Г. ПОКЛИКАННЯ НА ПРОГРАМНІ КОДИ</b> .....  | 71 |

## ВСТУП

У сучасному світі, де глобалізація формує наші комунікативні практики, вивчення та розуміння мови спеціалізованого військового жаргону є надзвичайно важливим завданням. Особливо це стосується країн, які перебувають у зоні геополітичної напруженості, таких як Україна. Водночас доступ до якісної та зрозумілої інформації про військову лексику стає вирішальним фактором для військових фахівців, журналістів, перекладачів та громадськості загалом.

Труднощі у формуванні військової терміносистеми висвітлюють такі роботи науковців: Г. Халимоненко 1993 р. зазначив, що військові лексеми зазнають значного впливу тюркських слів, які вкорінюються в українській лексиці; Т. Михайленко здійснила аналіз специфіки формування терміносистеми та окреслила усі прогалини (1996 р.) і зробила висновок, що військова терміносистема формується тільки у тому випадку, якщо її активно використовують; Л. Мурашко [15, с. 11] проаналізував історію створення військових посад та окреслив особливості відповідних лексем (1997 р.), враховуючи внутрішні мовні та позамовні фактори: «Серед позамовних основоположними є рівень розвитку національної науки, техніки, промисловості та культури, а серед внутрішньомовних – становище мови в суспільстві і ступінь розвитку відповідних функціональних стилів».

Я. Рибалка (1998 р.) окреслив історичний процес формування військової термінології протягом XVI–XVII ст.; Н. Яценко (2009 р.) проаналізувала назви військового одягу, які є важливою складовою термінологічної системи. Крім цього, науковиця окреслила особливості понять «військова лексика», «військовий термін», визначаючи відмінності та спільні риси. О. Андріянова (2011 р.) визначила шляхи розвитку, лексико-семантичні та граматичні особливості військово-морської термінології. Ґрунтовним дослідженням у галузі військової лексики є монографія І. Литовченко (2016), у якій окреслено

великий пласт військової лексики (назв зброї, амуніції, споруд) та проаналізовано становлення на лексико-семантичному рівні. Погоджуємося з висловленням науковиці про те, що «становлення української військової підсистеми відображає процес розвитку мови, її модифікацію загалом. Формування української військової лексики тісно пов'язане з еволюцією військової справи, спричинене соціально-історичним поступом людства (екстралінгвальний чинник), підпорядковане внутрішньомовним законам і міжмовним контактам (інтралінгвальний чинник)» [12, с. 112],.

Дана робота присвячена розробленню телеграм-застосунку, який виконує функцію пошуку перекладних еквівалентів речень за введеним українським словом. Цей інструмент покликаний полегшити розуміння військової термінології та сприяти кращому вивченню мови для тих, хто цікавиться військовою справою та перекладом, а також для вивчення української мілітарної лексики у сучасному воєному дискурсі.

Мета роботи: створити Telegram-бот для правильного добору перекладних українсько-англійських еквівалентів мілітарної лексики. Щоб досягнути поставленої мети, було виконано такі завдання:

- 1) дослідити проблеми та завдання української військової термінології та термінографії;
- 2) дослідити підходи до класифікації мілітарної лексики;
- 3) провести вебскрейпінг текстового контенту мілітарного інтернет-дискурсу;
- 4) увести українські та англійські тексти до паралельного корпусу текстів;
- 5) створити і відредагувати базу даних;
- 6) вивчити інформаційні технології для розроблення бота;
- 9) розробити Telegram-бот з функціоналами пошуку перекладних еквівалентів речень за введеним українським словом;

Об'єктом дослідження є українська мілітарна лексика.

Предметом дослідження є комп'ютерна лексикографічна модель бази даних перекладних українсько-англійських еквівалентів речень та структура електронної діалогової системи Telegram-бота.

Методи дослідження: метод комп'ютерного моделювання; метод автоматичного аналізу та синтезу; метод об'єктно-орієнтованого програмування.

Інформаційна база дослідження: мова програмування Python [3] її бібліотеки: pandas[1], python-telegram-bot [2], sqlite3 [4], BeautifulSoup [5], requests[6]

Практичне значення цієї роботи полягає в тому, що створений чат-бот є ефективним і зручним інструментом для перекладачів та пересічних українців у завданнях українсько-англійського перекладу, а також для іноземців, які виявили інтерес до вивчення української мови. Крім того, такий застосунок покликаний систематизувати неологізми у пласті мілітарної лексики і може бути матеріалом для нових лексикографічних досліджень у галузі військової термінографії. Матеріал дослідження: Мілітарні тексти з порталу Мілітарний [21] Кількісна характеристика реєстру бази даних – 210 текстів, 8410 вирівняних речень

Структура кваліфікаційної роботи:

Під час роботи було опрацьовано понад 31 джерел, з яких 2 англійською мовою.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ

### 1.1. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення

Військова або мілітарна лексика мовною універсалією, оскільки вона наявна майже в усіх мовах світу, функціонує із давніх часів, демонструє спільність своїх основних ознак. Такі закономірності свідчать про єдині принципи функціонування мілітарних лексем. Вивчення військової лексики слугує простором для досліджень загальних правил щодо появи і функціонування мовних одиниць. Дослідники мають змогу простежувати сутність процесу виникнення військових одиниць, формування мілітарної терміносистеми, звертати особливу увагу на особливості побутування цих елементів мови у різних мовленнєвих ситуаціях, виділяти певні типологічні ознаки військової лексики, які властиві й іншим мовним групам.

Військові конфлікти на території різних країн є глобальним викликом сьогодення. Упродовж тривалого часу відбуваються збройні напади у різних частинах земної кулі, сьогодні триває повномасштабне вторгнення в Україні, війни ведуться на близькому сході тощо. У цьому контексті важливим є усвідомлення правильного, адекватного, інформативного висвітлювання події, пов'язаних із військовими конфліктами. Наукова діяльність у галузі досліджень військової термінології - отримала більше значущості у контексті війни в Україні. Варто зазначити, що військова лексика постійно поповнюється через те, що військові події відбуваються безпосередньо в Україні і виникає багато нових лексем, пов'язаних з новітніми технологіями у військовій сфері, побутом військових тощо. Вважаємо, що військова лексика виходить за межі вжитку тільки у професійному мовленні військових, адже її постійно використовують засоби масової інформації, громадяни у повсякденному мовленні.

Як відомо, мова, яку використовують політики, засоби масової інформації, історики, воєнні експерти, часто може бути використана для маніпуляції свідомими громадянами. На нашу думку, у контексті військових подій відбір певних лексем дуже впливає на специфіку висловлювання індивіда, який прагне маніпулювати інформацією. Як наслідок, дослідження військової лексики є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення, адже у галузі лінгвістичної науки постійно з'являються нові напрацювання, пов'язані з мілітарною лексикою. Висуваємо припущення, що у контексті нашого наукового дослідження варто дослідити поняття військової лексики, специфіку та підходи до її вивчення.

Із наукових джерел відомо, що військова лексика — це такі лексеми, які пов'язані з побутом військових та безпосередніми завданнями на службі. Крім того, мілітарна лексика може бути складником повсякденного мовлення мовця, адже військові лексичні одиниці сьогодні все частіше стають частиною вокабуляру мовця, тому визначення поняття, класифікація військових лексем та підходи до їх вивчення є важливим завданням.

У своєму науковому дослідженні Ю. Бойко [4] вказує на те, що у контексті лінгвоукраїнознавства військова лексика представляє систему усіх складових компонентів, які належать до військової сфери спілкування [4, с. 18].

У підручнику «Основи військового перекладу» В. Балабін [2, с. 13]. так визначає військову лексику — це «особливий вид спеціальної лексики». Фактично, науковець не пояснює терміна, але дає розуміння того, що мілітарні лексеми належать до особливого шару мови. Специфіка лексики обумовлена комунікативно-функціональною спрямованістю, яка, фактично реалізується через два стилі мовлення — офіційно діловий та науково-технічний.

К. Отрішко [16, с. 27] розглядає військову лексику, як шар лексичних одиниць, які використовуються в особливій сфері — організації професійної діяльності збройних сил, спілкування військових, оперативно-тактичного

мистецтва тощо. Крім цього, науковець також відзначає, що військова лексика може мати як спеціальне, так і загальне використання. У цьому випадку доцільно розглянути ситуацію в Україні та процеси використання військової лексики. Припускаємо, що мілітарна лексика використовується як людьми, які перебувають у зоні бойових дій і виконують спеціальні завдання, так і в побутовому мовленні звичайних громадян. На нашу думку, це зумовлено особливостями сучасності і тих умов, у яких проживають громадяни.

С. Жаботинська [8, с. 13]. у дослідженні «Лінгвокогнітивний підхід до аналізу номінативних процесів» визначає, що військова лексика включає не тільки ті слова, які використовуються під час військової служби і виключно військовослужбовцями, але й емоційно забарвлені військові слова. Це означає, що військова лексика не включає лише технічні та функціональні терміни, які використовуються у галузі військової професійної діяльності. Серед мілітарних слів також є лексеми, які мають певне емоційне забарвлення і відображають почуття, настрої, емоції, що виникають у військовому контексті. Прикладами таких слів можуть бути «патріотизм», «герой», «слава» тощо. Вважаємо, що такі лексеми викликають емоції гордості та апелюють до важливості моральних та духовних аспектів військової служби. Слова «тривога», «наступ», «вогонь на ураження» також передають емоційне забарвлення, але в негативному аспекті.

Згідно з дослідженнями Ю. Бойко, військовий термін — це «слово або словосполучення, що вживається для вираження певного поняття в тій чи іншій галузі військової науки або військової техніки» [4]. Це означає, що військовий термін має функцію спеціального засобу комунікації, який забезпечує однозначність, логічність і точність висловлення у військовій сфері, дозволяючи військовим та фахівцям ефективно спілкуватися та уникати непорозумінь у критичних ситуаціях.

Цікавим є дослідження поняття військової лексики, здійснене В. Вигівським[6, с. 18]. Дослідник намагався окреслити особливості поняття лексеми «військовий» і зазначив, що під ним слід розуміти спеціальну назву простої або жаргонної форми, яка пов'язана з конкретним поняттям, що стосується військової діяльності: техніки, науки, побуту тощо. У цьому контексті розуміємо, що військові лексеми можуть мати як офіційну, так і жаргону форму, відображаючи особливості військової діяльності. Основним елементом у таких лексем є слово «військо», «військовий», яке апелює до їхньої належності до військової тематики.

Д. Василенко у дослідженні «Теорія і практика військового перекладу» стверджує, що не варто говорити про загальне поняття «військової лексики», адже потрібно розрізняти адміністративні терміни, технічні терміни, військово-технічні терміни, терміни, пов'язані з діяльністю різних видів військ тощо. Дослідник висуває припущення, що у різних галузях науки про війну використовується різна лексика, яку не варто узагальнювати одним поняттям [5, с. 42].

В. Ахтюх подає таке визначення військової лексики: «Згідно з лінгвістичними та регіональними дослідженнями, військова лексика — це сукупність усіх елементів, що складають сферу військової комунікації, відображаючи вплив культури, історії, регіону, спеціальності та інших мовних факторів, що виявляють у лексиці свій специфічний характер, який іноді може створити для перекладача непереборний лінгвокультурний бар'єр» [1]. Це означає, що терміни та вирази, що використовуються у військовому контексті, не лише відображають технічні аспекти військової діяльності, а й носять у собі культурні й історичні конотації, які можуть відрізнятися залежно від регіону, де вони використовуються. Це створює складнощі у галузі переклададу, оскільки фахівець у цьому випадку потребує не лише знань термінології, а й

розуміння контексту та специфіки культурного середовища, в якому використовується ця лексика.

Варто зазначити, що військова лексика об'єднує різні системи слів, що використовуються у військовому та в побутовому мовленні. Зокрема, до її складу входять жаргонізми, сленгові фразеологічні вислови, пов'язані з військовими подіями, сленгізми тощо.

І. Лисичкіна стверджує, що уся військова лексика поділяється на 3 категорії: військову термінологію, емоційно забарвлену військову лексику, технічну термінологію, пов'язану з військовими технічними засобами.

1). Військова термінологія, як правило використовується для пояснення тих понять, що безпосередньо пов'язані з військовою справою, факторами та методами ведення військових операцій, організацією збройних сил та іншими аспектами професійної військової діяльності.

2). Військово-технічна термінологія реалізується в науково-технічних термінах, які використовуються для позначення видів зброї, будови військової техніки, назв систем комунікації тощо.

3). Емоційно забарвлена військова лексика виражається у використанні сленгу. Варто зазначити, що у цій групі військової лексики переважають слова та вирази, які характерні для військовослужбовців. Такі лексеми є емоційно забарвленими [11, с. 273].

Окрім цього, досліджуючи військові документи, науковиця визначає, що у галузі, пов'язаній з військовими подіями, часто використовуються стійкі словосполучення — фразеологізми, які вживаються тільки під час спілкування на військову тематику [11, с. 273].

А. Скороходько [21, с. 14]. висуває припущення, що в основі військової лексики лежить термін. У цьому контексті визначаємо, що військовий термін — це слово або словосполучення, яке має значення соціального поняття військової науки та техніки та реалізує ті ознаки поняття, що відповідають цій

галузі. Військовому терміну властиві такі ознаки як адекватність, однозначність, стислість, точність, відсутність експресії, беземоційність, нейтральність, системність.

Цікавим є визначення І. Царьової[25, с. 804]., яка стверджує що військова термінологія пов'язана з лексичними одиницями, які використовуються для номінації понять та явищ у сфері військової справи. Крім цього, дослідниця висуває думку про те, що військова лексика у сукупності утворює велику систему, яка постійно розвивається і їй характерні такі риси як логічність, упорядкованість, структурованість тощо. Варто зазначити, що науковиця відносить до військової лексики військову термінологію та військову терміносистему. Вона стверджує, що військові терміни — це вужче поняття, ніж військова лексика, оскільки слова, які стосуються військової сфери, не завжди є термінами. У цьому контексті вона відзначає оцінюванні, зменшувально-пестливі, стилістично марковані лексеми, які також належать до мілітарних, але не є термінами.

І. Царьова [25, с. 804] також відзначає що основу військової лексики все-таки становлять терміни і погоджується з думкою більшості науковців, які також зазначають, що в основі великого шару лексем, пов'язаних з військовою справою, лежить термін. На сьогоднішній день словниковий склад мілітарної лексики постійно поповнюється через виникнення неологізмів, які є індикатором постійного мовного розвитку.

На основі досліджень науковців висуваємо припущення, що військова лексика — це не тільки спеціалізований шар мови, який використовується тільки у військовій сфері і пов'язаний із військовою діяльністю. Вона включає в себе і терміни та вирази, які використовується для найменування різних видів військової техніки, озброєння, військового звання, тактичних та стратегічних військових операцій, підрозділів та інших понять, що пов'язані з військовою діяльністю, а також всі слова, які номінують реалії та явища воєнного часу.

Варто відзначити, що військова лексика є складником професійного мовлення військовослужбовців і її використання сприяє ефективному спілкуванню у межах збройних сил.

Військова лексика включає у себе такі основні компоненти військової термінології:

- лексика, що описує військові дії та процеси (*оборонятися, знешкоджувати, мінувати, стріляти, атакувати, розвідка, розмінувати, штурмувати*);

- назви військових операцій та місій (*миротворча місія, евакуація, операція «Зміїний», операція «Барбосса»*);

- лексеми, що використовуються на позначення видів військової техніки та зброї (*винищувач, танк, літак, автомат, система протиповітряної оборони ракета, артилерія, граната, гранатомет*);

- назви військових посад та звання (*командир, генерал, офіцер, солдат, морський піхотинець*);

- назви військових підрозділів та формувань (*бригада, угруповання, корпус, дивізія, батальйон*).

Складовою частиною військової лексики також є акроніми та скорочення, які активно використовуються у професійній діяльності військових. Як наслідок, багато наукових досліджень присвячено вивченню цієї групи лексем. На нашу думку, ці скорочення мають важливу роль для ефективної комунікації між військовими, адже вони дозволяють спростити обмін інформацією, скоротити час спілкування у тих умовах, коли потрібно якнайбільш коротко передати важливу інформацію. Вважаємо, що скорочення допомагають значною мірою скоротити обсяг тексту та уникнути тих непорозумінь, які можуть виникнути при використанні великої кількості термінів, складних лексем тощо [1].

Акроніми та скорочення часто використовують у звітах, документації, переговорах, нарадах, міжособистісному спілкуванні. наприклад, аббревіатура НАТО (North Atlantic Treaty Organization) завжди використовується на позначення організації Північноатлантичного договору, яка є військово-політичним союзом, що забезпечує колективну безпеку для країн-членів. Таке скорочення відоме для усього світу, тому воно не потребує пояснень, особливо для тих, хто працює у військовій сфері. Крім цього, скорочення ПТРК (протитанковий ракетний комплекс), яке вживається для найменування озброєння, що призначеної для ураження броньованих цілей, дозволяє військовим швидко та точно передати необхідну інформацію про використання цього виду озброєння [1].

На нашу думку, вживання акронімів та скорочень у галузі військової лексики допомагає стандартизувати термінологію, яка використовується у міжнародній співпраці. наприклад, у межах НАТО використовуються спеціальні скорочення, які відомі серед усіх країн-членів організації. Це дозволяє військовим швидко передавати інформацію та ефективно комунікувати між собою.

На думку дослідників, теоретично обґрунтовуючи семантику військових лексем, потрібно розрізняти мовні семи, тобто системне значення, яке повторюється в ряді мовних знаків, й інформацію (постійний мовленнєвий зміст, енциклопедичне значення), яка постійно супроводжує власні назви в мовленні.

За Т. Панька, «для військових лексем найважливішим є їх енциклопедичне значення: йдеться про суму конкретної інформації. Головна відмінність енциклопедичного значення військової лексеми від лексичного значення загальної лексики, на думку дослідника, полягає в тому, що перше виникає в мовленні й різниться від одного поля до іншого, а енциклопедичне значення, на наше переконання, виявляється лише в людському колективі»[17, с. 85].

Т. Корольова [10, 369]. притримується дещо іншої думки. Вона протиставляє енциклопедичну інформацію, а саме фактичну інформацію про значення військової лексеми, мовленнєвій, яка встановлює зв'язок лексеми з особистістю, соціальне поле тощо.

У контексті дослідження військової лексики варто виділити такі наукові підходи:

Лінгвістичний підхід, який полягає у розробці детального аналізу структури та семантики військових лексем. На нашу думку, науковці цієї галузі досліджують походження слів, їхніх зв'язок з іншими мовними системами і розкривають процеси, які здійснили вплив на їх формування та розвиток. Крім цього, вони окреслюють морфологічні особливості та синтаксичну структуру. За допомогою цього підходу можна виявити специфіку побутування військових лексем у загальному середовищі, виявити причини виявлення нових лексем. Лінгвісти ретельно аналізують слова, фрази та терміни, що використовуються у військовій справі, зокрема їхню лексичну структуру, семантику та способи поєднання в різноманітних мовленнєвих контекстах [11, с.273].

Історичний підхід передбачає здійснення аналізу військової лексики в історичній перспективі, що дозволяє проаналізувати, яким чином змінювались лексеми, які чинники впливали на виникнення нових термінів, встановити фактори розвитку військової лексики як системи. Дослідження історичного контексту дозволяє окреслити військову лексику разом з розвитком військової справи та технологій. Аналізуючи еволюцію військової лексики, дослідники можуть виявити вплив історичних подій, соціокультурних змін та технологічного прогресу на її формування та розвиток. Розуміння історичного контексту допомагає краще зрозуміти сучасне використання військової лексики, її значення та важливість у сучасному середовищі [11, с.273].

Семантичний підхід до вивчення військової лексики фокусується на аналізі значень окремих військових термінів та їх взаємозв'язків. Цей підхід спрямований на розуміння того, як саме використовуються та сприймаються ці терміни в різних військових контекстах. Дослідження семантики військової лексики допомагає виявити її специфіку та особливості використання, а також розкрити взаємозв'язки між різними термінами. Цей підхід дозволяє краще розуміти значення військової термінології та її вплив на комунікацію військових працівників у різних ситуаціях та умовах. Крім того, вивчення семантики військової лексики допомагає виявити зміни в її значеннях впродовж певного часу та їх адаптацію до нових потреб та реалій [11, с.274].

Соціокультурний підхід до вивчення військової лексики орієнтується на аналіз впливу соціокультурного контексту на формування та використання військової термінології. Дослідження цього підходу дозволяє краще зрозуміти, як соціокультурні фактори впливають на те, які саме слова та вирази використовуються в армійському середовищі, а також яке має значення ця лексика для військових колективів. Аналізуючи соціокультурний контекст, дослідники можуть виявити, які цінності, традиції, ідеали та норми впливають на формування та розвиток військової термінології. Крім того, вивчення соціокультурного підходу допомагає краще зрозуміти специфіку військового життя та комунікації військових працівників, а також виявити зв'язки між мовою, культурою та соціальними відносинами у військовому середовищі. Кожен із цих підходів відіграє важливу роль у вивченні військової лексики, сприяючи розумінню її структури, семантики та соціокультурного значення. Вивчення цієї лексики допомагає не лише у покращенні комунікації у військовому середовищі, а й у розумінні військових процесів та стратегій [11, с.274].

Дослідивши поняття військової лексики зазначаємо, що є багато визначень, і кожен науковець прагне відобразити певні аспекти цього поняття.

Тим не менш, усі дослідники сходяться у визначенні того, що військова лексика – це такі слова, які стосуються військової професійної діяльності і використовуються для комунікації у збройних силах. Військова лексика — це такі слова, які пов’язані з побутом військових та безпосередніми завданнями на службі. Крім того, мілітарна лексика може бути складником повсякденного мовлення, адже військові лексичні одиниці сьогодні все частіше стають частиною вокабуляру мовця, тому визначення поняття, класифікація військових лексем та підходи до їх вивчення є важливим завданням.

## **1.2. Етапи становлення української військової термінології та термінографії**

Упродовж історії військова лексика постійно розвивалася, що в результаті утворило окрему терміносистему. Варто зазначити, вона є однією з найстаріших систем, які вживаються у фаховому мовленні. На сьогоднішній день науковці недостатньо окреслили етапи її становлення, а межі розвитку є розмитими. Тим не менш, військова лексика є важливою частиною сьогодення українців, які перебувають у стані війни з росією. Як наслідок, вона потрапляє в усі сфери життя людей, насичує їхнє побутове мовлення, охоплює не лише професійний військовий дискурс, але й суспільно-політичний.

Військова термінологія – це спеціальні лексеми, які використовуються для найменування техніки, військових підрозділів, систем зв’язку та інших аспектів, які стосуються професійної військової діяльності.

Становлення української військової термінології, як правило, пов’язують з утворенням держави. Науковці виділяють сім етапів, під час яких формувалася військова терміносистема. Тим не менш, зазначаємо, що вона продовжує формуватися і сьогодні, а етап в історії війни в Україні, безперечно, згодом буде окреслено як окремий етап розвитку воєнної лексики. Це

пов'язано з тим, що постійно виникають нові слова, пов'язані з військовою справою у контексті війни.

Історія становлення військової термінології налічує багато століть. Як відомо, у давні часи використовувалися лексеми-передтерміни або прототерміни, які є аналогією до сучасних термінів. Особливістю таких мовних одиниць було те, що вони використовувалися для найменування об'єктів навколишньої дійсності, однак побутували в усному мовленні. Крім цього, вони виникли у той період, коли науки ще не існувало, тому й наукового трактування термінів не було. З наукових джерел відомо, що поняття «наукова термінологія» було запроваджено М. Левченком. У своїх наукових дослідженнях він стверджував, що потрібно створити такі терміни, які були б зрозумілими для всього народу. Цю ідею було підтримано в наукових колах і вчені Наукового товариства імені Т. Шевченка створили націоналічну термінологію, яка реалізувалася у різних науках [20, с. 53].

Н. Яценко зробила аналіз становлення військової терміносистеми і виокремила 7 етапів становлення:

Перший етап охоплював часові межі XI–XIII ст. Він представлений українськими історичними пам'ятками, літописами, де представлено військові терміни праслов'янського походження. На цей час багато лексем використовувалося в усному мовленні, тому дослідниця робить припущення, що військові терміни представлені в збережених пам'ятках не повною мірою. Тим не менш, у цей період зафіксовано ряд лексем, які використовувалися у військовій діяльності: «кожухъ», «броня», «панцирь» тощо. [29, с. 20]. Цей період в історію розвитку військової лексики визначається розвитком спільнослов'янської мови, адже українські військові терміни того часу використовувалися згодом в інших мовах.

І. Литовченко стверджує, що з найдавніших часів утворено військові лексеми: *полкъ*, *рать*, *воина*, *воевати*, *воевода*, *стрільць* тощо. Варто

зазначити, що більшість таких слів належить не до загальнонародної лексики, а до фахової.: «шестникъ – піший воїн, хожалий – розсильний, городничий – військовослужбовець, обов'язками якого було стежити за порядком у місті, за дотриманням правил охорони міста» тощо [12, с. 20].

У XVI–XVII ст. військова та політична діяльність не була чітко розмежована, тому багато лексем мають політичну етимологію, хоча використовувались у військовому значенні: слово «*нарядчик*» мало значення старшого поліціанта, який служив при воєводі і був обраний серед боярських дітей, мав шляхетне походження; лексема «*тисящник*» мала семантику керівника, який був головною особою для тисячі громадян і був військовим чиновником [29, с. 21].

Українська військова термінологія найбільшою мірою представлена у «Словарі малорусской старины, составленный в 1808 г. В. Я. Ломиковским» (1894 р.). Варто зазначити, що хоча словник не має чітко визначеної концепції, адже включає у себе енциклопедію, тлумачний словник, історичні відомості про період, але особливу цінність становлять терміни, які містять архісему «військоивий» і репрезентують козацький період: *генеральний писар, есауль, бунчучний, хорунжий* [17, с.125].

Другий етап охоплював часові межі XIV–XVII ст. Виникнення військових термінів у цей час пов'язане з виникненням та діяльністю козацького війська. Варто зазначити, що у цей період виникла велика кількість нових військових лексем: «*отаман*», «*бунчук*», «*кунтуш*», «*шабля*», «*курінь*», «*обилаг*», «*шабля*», «*булава*». Варто підкреслити, що козацька військова термінологія включала не тільки власне українські лексеми, але й запозичені. Процес формування козацтва пов'язаний з політичними, географічними, суспільними змінами, які вплинули на формування військової лексики. Завдяки іноземним запозиченням у княжу добу виникли такі лексеми, як *щогла, галія*. У цей період виникає номінація *кораб* (церковнослов'янське *корабль*): «*Іо Стефан воєвода*

*божією мл(с)тію господарь земліє молдавськіє снь Богдана воєводи  
створоу сію коукю за кораб в льт» [22, с. 496].*

На нашу думку, доцільно проаналізувати особливості козацького війська для того, щоб виявити, які лексеми виникли у контексті цього періоду. Варто зазначити, що першим підрозділом козацького війська був загін. Відповідно ця лексема виникла у 1533 році і надалі почала постійно використовуватися у військовій професійній діяльності козаків. Крім цього, багато слів використовувалося для найменування козацьких угруповань. Зокрема, у пам'ятках того періоду збереглися такі лексеми: *хоругви, сотні, роти, десятки*. У XVI ст. була повністю сформована військова структура, яка передбачала активне використання лексем для найменування козацьких рангів: *отаман, полковник, сотник, десятник, гетьман, хорунжий, обозний, бунчужний, підхорунжий, чотар, осавул, отаманний старшин* тощо [29, с. 22].

Козацьке військо поділялося на різні загони, кожен з яких мав назву: *піхота, кіннота, артилерія* тощо. Крім цього, виникли найменування зброї. Зокрема, основним видом зброї була *рушниця*. Ця лексема активно використовується і в сьогоденні час.

3) Третій етап охоплював часові межі XVIII-XIX ст. Науковці виділяють цей період через те, що багато військової лексики утворилося під європейським впливом. У цей час у військову терміносистему ввійшло багато слів з німецької, французької, польської мов [29, с. 23].

4) Четвертий етап охоплював часові межі пол. XIX – поч. XX ст. насамперед його пов'язують і створенням військової термінології у Галичині. У східній частині України активне формування військової лексики розпочалося після революції 1917 року. Варто зазначити, що цей період відзначається тим, що формування терміносистеми стало окремою науковою діяльністю серед дослідників.

В українському словнику військової лексики активно використовувались іншомовні запозичення. Це було зумовлено не лише безпосереднім розташуванням іноземних країн поряд з Україною та впливу держав-загарбників, але й зумовлювався дією суто лінгвістичних чинників, зокрема необхідністю нових виражальних засобів у фаховому мовленні, яке було досить обмеженим через те, що Україна не мала власної державності і терміносистема ще не була науково окресленою. Тогочасна національно свідома інтелігенція прагнула подолати дефіцит власне українських термінів, які використовувалися б у різних сферах професійної діяльності. Зокрема Я. Яремко стверджує, що у цей час було сформовано такі групи військової лексики: найменування зброї та її елементів; назви військової техніки; найменування військового спорядження; назви військових споруд; назви військових об'єктів [28, с. 247].

У цей період науковці виокремлюють іноземні та власне українські військові назви: *парашут – летопад; амортизатор – випружник; кулемет – скоростріл; дирижабль – повітроплав; боєприпаси – стріливо; пост – стійка; патрон – ладунок; броня – риштунок; мушкет – рушниця; бомба – знаряд* тощо [2, с. 38].

У 1918 р. Центральна Рада видала «Московсько-український словник для військових», у якому було систематизовано військові терміни того часу, виокремлено власне українські слова та іноземні. Цьому словнику передували номенклатурні видання – «Правильник піхотинців» 1914 й 1918 рр. Варто зазначити, що це було досить значним кроком у розвитку військової термінології, адже, фактично, це були перші спроби упорядкувати лексеми, які були пов'язані з військовою діяльністю [29, с. 23].

5) П'ятий період формування військової терміносистеми тривав з 1923 по 1932 р. В історії України цей час окреслюють як період активної українізації. Хоча він тривав відносно недовго, він був досить інтенсивний для галузі

термінології. Насамперед, він відзначався національною самобутністю, тому став основою для подальшого розвитку власне української мілітарної лексики. На нашу думку, вагому роль у цьому процесі відіграло створення нових наукових джерел, зокрема: «Російсько-українського словника військової термінології» (м. Харків, 1928) С. та О. Якубських. Це видання вміщувало велику кількість українських лексем, які використовувались у військовій галузі: *головнокомандувач, червоноармієць, вартовий, прапорів, завідувач зброєю, мінер, командувач війська, начальник, валковий* тощо) [29, с. 23].

Часопис «Табор», який був виданий з ініціативи Симона Петлюри Українським військово-історичним товариством у Польщі (1923– 1939 рр.), містив у собі спеціальний розділ, який було присвячено особливостям створення та розвитку української військової терміносистеми. Зокрема, часопис апелював до теми визвольного руху, і там часто використовувалися лексеми, пов'язані з ним. Українська діаспора також проводила активну роботу, щоб покращити українську терміносистему у військовій галузі. Зокрема, у 1931 р. в Парижі було видано підручник М. Капустянського «Військове знання», який детально розкривав особливості введення військової справи та вміщував ряд військових лексем. Крім цього, вагома роль належала висвітленню нових технологій [15, с. 8].

Позитивний вплив на розвиток мілітарної лексики у цей період формування терміносистеми мав «Німецький та український військовий словник» І. Ільницького-Занковича (1939 р.), автор якого прагнув, щоб українська військова термінологія була настільки розвиненою, як і інші національні термінологічні системи [9]. Науковець намагався створити підручник для військових, який був би важливим у контексті військової професійної діяльності. Вважаємо, що цей словник є важливим з тієї причини, що він вміщував власне українські слова для найменування об'єктів військової сфери, адже автор намагався замінити іншомовні військові терміни

українськими відповідниками: *«літак на місці аеропляна, передгруддя на місці бруствера; водолітак замість гідропляна чи гідролітака; сповзень попри рикошет; летівню замість ангару тощо»* [9].

6) Шостий період тривав упродовж 1939–1990 рр. Науковці відзначають його як несприятливий для розвитку української військової термінології, оскільки значний вплив на цей процес мала російська мова. Тим не менш, 40–50-ті роки ХХ ст. відзначаються активністю у створенні нових компонентних утворень, що вказує на те, що українські науковці продовжили роботу над формуванням української військової терміносистеми. На жаль, цей період є малодослідженим, оскільки не виходило ґрунтовних праць, які здійснили б помітний вплив на розвиток української військової терміносистеми.

7) Сьомий період охоплює 90-і роки ХХ ст. - початок ХХІ ст. Його окреслюють як важливий час для відродження української культури, зокрема створення напрацювань у галузі військової лексичної системи.

Вважаємо, що переломним моментом для відновлення активної наукової роботи у галузі військової терміносистеми є здобуття Україною незалежності. Зокрема, дослідники здійснили ряд спроб для того, щоб відновити наукову діяльність, пов'язану з мілітаризованою лексикою: О. Лісна уклала «Російсько-український військовий словник (1992 р.)», А. Бурячок, М. Демський, Б. Якимович написали «Російсько-український словник для військовиків = Русско-украинский словарь для военнослужащих» (1995 р.), які включали в себе основну військову лексику та активно використовувалися військовослужбовцями.

Л. Туровська відзначає його стрибкоподібний характер відновлення діяльності над формуванням термінологічної військової системи: «Позитивні періоди є етапами розквіту військової лексики – досить вільного, природного розвитку, що ґрунтувався на відповідному статусі української мови в тогочасному суспільстві, на пануванні мови в усіх сферах суспільного

й культурного життя народу. Під час негативних періодів відбувався занепад, майже повне згасання процесу формування військової субмови у професійному середовищі» [24, с 68].

Л. Туровська висуває думку про те, що військові терміни можна поділити на такі великі групи:

1. Внутрішньомовні запозичення, які включають народні назви, перефразовані лексеми, які використовуються як загальна лексика, спільнослов'янські назви тощо.

2. Давні іншомовні запозичення, які активно використовуються і на сьогоднішній день.

3. Запозичену військову лексику XVIII–XIX століть.

4. Нові іншомовні військові запозичення.

При цьому науковиця робить акцент на тому, що для найменування одного об'єкта досить рідко використовують два варіанти терміна: інтернаціональний та власне український [24, с. 68]. Варто підкреслити, що на початку становлення військова терміносистема була закритою лексичною групою, яка налічувала малу кількість мовних одиниць. Тим не менш, «сучасна військово-технічна термінологія є відкритим системним утворенням, що постійно поповнюється лексемними запозиченнями» [24, с. 68].

На сьогоднішній день розвиток військової терміносистеми пов'язаний із суспільними явищами, адже діяльність суспільства має великий вплив на формування військової терміносистеми. Ще одним мовним явищем, притаманним військовій терміносистемі є синонімія. Зокрема, цей аспект також окреслила І. Литовченко і відзначила, що формування військових синонімів має свої особливості, відмінні від загальнолітературної мови [12]. Зокрема, наявність синонімів у галузі військової лексики зумовлена тим, що процес формування військової терміносистеми ще не закінчився, а лексично-семантичний вияв має потенціал. Ще однією причиною є відсутність

уніфікованої військової лексики, яка була б загальноприйнятою та зрозумілою для усіх громадян. Крім цього, паралельно використовуються іншомовні та власне українські лексеми, застарілі та сучасні [12].

Аналіз теоретичних джерел дозволяє констатувати, що військова термінологія є складовою частиною військової лексики і включає вузькоспеціалізовані лексичні одиниці, військові терміни загального використання, емоційну лексику, представлену синонімами тощо. Особливістю військових термінів є специфіка їхнього використання та умови, у яких вони вживаються. Варто підкреслити, що, навіть, тоді, коли термін функціонує поза фаховою сферою, він все одно залишається терміном і включає всі його ознаки.

Стверджуємо, що військові терміни мають таку саму структуру, як і будь-які інші терміни і включають такі види:

- прості терміни (складаються з одного слова);
- похідні терміни (утворені шляхом афіксації, конверсії);
- складні терміни (побудовані з двох слів);
- терміни-словосполучення (багатокомпонентні терміни) [10, с. 373].

Військова термінологія є складовою частиною загальної термінології, а, отже, їй властиві ті самі ознаки. Варто зазначити, що на сьогоднішній день відсутня однозначна загальноприйнята класифікація військової термінології, адже у військовій сфері є різні галузі, діяльність яких репрезентують терміни. Деякі лінгвісти стверджують, що на сучасному етапі розвитку є багато лексичних одиниць для позначення військових явищ та об'єктів, тому їх потрібно класифікувати.

Лінгвістка І. Стаднік [23, с. 65]. стверджує, що варто розмежовувати «воєнний» і «військовий» дискурс через те, що кожна із сфер має свою специфіку, і, відповідно, термінологію. Науковиця вважає, що головна відмінність між цими двома дискурсами полягає в тому, що «військовий»

дискурс має вужче розуміння порівняно з «воєнним» і переходить у нього щоразу, коли стає засобом та одиницею процесу ведення війни, де воєнний конфлікт виступає формою, в якій здійснюється військова комунікація.

Військовий дискурс представлений військовими термінами та сленгізмами, жаргонізмами, фразеологізмами. Для нього характерна відсутність розлогої описовості. Крім цього, специфічною рисою науковці вважають «міжчасовий актуальний характер, оскільки військова лексика була актуальною в усі часи і кожен період мав свої ознаки; яскраво виражену маскулінність семантики, оскільки все пов'язане з військом асоціювалося з мужністю; тісний зв'язок з іншими видами дискурсу, з якими військовий дискурс може бути пов'язаний на лінгвістичному рівні» [10, с. 373].

Мовознавець В. Погонєць стверджує, що у військовому дискурсі використовуються два типи термінів – формальні та неформальні. Перші характерні для документів, які пов'язані з функціонуванням військових установ, а також для робіт військовополітичного, військово-технічного характеру. Неформальні терміни представлені як військовими, так і загальноживаними лексемами. У формальному військовому дискурсі використовуються вузькоспеціалізовані та міжгалузеві терміни разом з їхніми аббревіатурами. Він характеризується нейтральною та термінологічною літературною лексикою і фразеологією. Натомість неформальний військовий дискурс відзначається професіоналізмами та жаргонізмами, містить розмовну лексику і фразеологію, часто реалізується у репортажах із місця військових дій та запозичується з художньої літератури [18, с. 68].

Досить довгий період військова термінологія цікавила дослідників як прикладна дисципліна, що використовується для публікації різних коментарів до наукової термінології у складанні словників термінів. Між тим, проблема вивчення військових термінів актуалізувалася і стала розумітися глибше.

На сьогодні військова терміносистема розглядається як самостійна наукова дисципліна зі своїм об'єктом дослідження і власними методами аналізу, яка розвивається в тісному зв'язку із загальною лексикологією, семіотикою в широкому аспекті. Виділення «військової лексики» в самостійну наукову дисципліну передбачає закріплення за нею необхідної системи термінів, співвіднесених з її специфікою.

Варто зазначити, що дослідження військової лексики займає велике значення у доробках Л. Туровської. Так, дослідниця виділяє основні засади військової лексики, серед яких такі позиції:

- військова термінологія є вторинною, виникаючи й існуючи на базі загальнонародної термінології і так чи інакше спираючись на чинні в мові лексичні норми;
- військова лексика зумовлюється безпосередньо історичним розвитком, як реальна загальнонародна лексика, однак найбільший розвиток відбувається у часи збройних конфліктів, коли така лексика є найбільш актуальною;
- військова лексика виконує комунікативну функцію у галузі військової діяльності;
- до складу військової лексики входить така особлива група, як військова термінологія [24, с 68].

Як бачимо, військова термінологія є динамічною системою, яка зазнає впливу суспільства та суспільних змін, адже нові терміни постійно виникають через особливості професійної діяльності, виникнення нової техніки тощо. Постійні зміни у військовій терміносистемі постійно відбуваються через виникнення неологізмів та відкидання застарілих лексем, які вже неактуальні для військового дискурсу. Варто зазначити, що чим більше відбувається мілітаризація суспільства, тим більше змін виникає у галузі терміносистеми. Крім цього, Україна встановлює зв'язки з іншими країнами у сфері військових

союзів та підтримки, тому відбувається багато запозичень з інших мов. Багато науковців окреслюють особливості військового та воєнного дискурсів, аналізуючи терміни.

Отже, різноаспектний аналіз наукових джерел, присвячених вивченню етапів формування та розвитку термінологічної військової системи показав, що вона має довгу історію, яка відзначається різними особливостями, які повною мірою ще не окреслений. Зокрема, деякі періоди становлення військової термінологічної системи залишаються поза увагою науковців, тому їхнє дослідження є актуальним завданням.

### **1.3. Особливості класифікації військової лексики**

Проблема класифікації є поширеною у різних науках. Відповідно, у галузі лексики класифікація є надзвичайно важливою, адже вона допомагає систематизувати структуру певної діяльності, яка розкриває її специфіку. Науковці стверджують, що створення класифікації є науковим методом пізнання та аналізу тих об'єктів, які дослідник намагається упорядкувати. У цьому контексті зазначаємо, що класифікація лексики створюється на основі їхніх особливих ознак: структура, семантика, функції тощо.

Однією з ключових проблем є сам процес класифікації. Військова лексика може бути досить різноманітною і включати терміни з різних галузей, таких як тактика, зброя, військова техніка, комунікації тощо. Підходи до класифікації можуть бути різними і залежать від конкретної мети дослідження. Наприклад, одні дослідники можуть класифікувати військову лексику за галузями військових наук, тоді як інші можуть розглядати її за функціональним призначенням або ступенем спеціалізації.

Інша проблема полягає в пошуку належного рівня деталізації при класифікації. Деякі терміни можуть відноситися одночасно до декількох

категорій, що ускладнює процес їхнього визначення та включення в певну класифікаційну систему. Крім того, проблема класифікації військової лексики пов'язана зі змінами у військових технологіях та стратегіях, що відбуваються з часом. Нові винаходи, тактики та методи ведення бойових дій можуть призвести до появи нових термінів або до переосмислення вже існуючих.

Сьогодні у мовознавчій науці відсутня єдина класифікація військової лексики. На нашу думку, це пов'язано з тим, що у військовій справі є багато окремих галузей, кожна з яких репрезентує відповідна лексика. Такі слова досить важко систематизувати на основі визначених ознак, що створює додаткові труднощі для науковців. Деякі дослідники пропонують класифікувати мілітарну лексику за загальною семантичною ознакою, визначаючи такі види лексики: тактичну, військово-технічну, військово-організаційну, терміни на позначення роду військ та видів збройних сил. Крім цього, можна виділити такі групи у галузі мілітарної лексики: військові команди, військово-технічні терміни, військово-адміністративні терміни, військово-топографічні терміни, військово-інженерні терміни, військово-медичні, авіаційні тощо [7, с. 170].

І. Стаднік, у своїх дослідженнях, ретельно розглядає військову лексику, розподіляючи її на три основні категорії: військову термінологію; військово-технічну термінологію; емоційно-забарвлену військову лексику.

Поміж цими категоріями вона визначає наявність спеціальної військової фразеології, що складається зі змінно-стійких та стійких словосполучень, які широко використовуються в мовленні представників військових формувань [23, с. 68].

Д. Василенко у своєму дослідженні аналізує «військовий словник» як засіб для позначення військових понять. Він розпізнає такі основні компоненти: військову термінологію, неофіційні еквіваленти військових термінів та військовий арготизм. Згідно з дослідником, лексичні одиниці

військової спрямованості не передають суб'єктивну оцінку мовлення, а їхнє використання обумовлене офіційними документами та літературою, що регулюють військову діяльність [5, с. 41].

Ю. 2 вважає, що лінгвістичні класифікації лексем базуються на їхніх значеннях. Зокрема, дослідниця пропонує класифікувати терміни за такими ознаками:

1) класифікація за змістовою (семантичною) структурою, яка дозволяє виділити однозначні та багатозначні терміни, тобто розділити ті терміни, які мають лише одне значення від тих, які мають два і більше значень і використовуються в межах однієї терміносистеми;

2) класифікація за сферою використання: універсальні (для багатьох споріднених областей), унікальні (для однієї області) та концептуально-авторські терміни;

3) історико-лексикологічна класифікація термінів, створена для кожної епохи, у якій виокремлюють терміни-архаїзми та терміни-неологізми [4].

Залежно від ступеня спеціалізації значення Л. Білозерська розподіляє всі терміни на три групи:

1. Загальнонаукові терміни – терміни, які використовуються у всіх наукових терміносистемах, незалежно від галузі.

2. Міжгалузеві терміни – терміни, які вживаються у декількох споріднених галузях.

3. Вузькогалузеві терміни – терміни характерні тільки для конкретної галузі [3, с. 22-23].

Важливу думку висуває Л. Туровська, яка стверджує, що мілітарна лексика так само, як і військова діяльність розподіляється на окремі галузі і виділяє тактичну, військово-організаційну, військово-технічну лексику відповідно до видів збройних сил та специфіки діяльнісної сфери війська. Крім

цього, науковиця створила окрему класифікацію військової лексики на основі тематичного принципу:

– військові команди: *Наліво! Струнко! Вперед! Кроком руш! В бій! Вогонь! Відступ!* та ін. );

– військово-технічні лексеми: *автономна навігаційна система, дрон, балістична ракета, засоби інфрачервоного бачення, лазерний далекомір, тепловізор, джеб, радіолокаційний далекомір* та ін;

– оперативно-тактичні лексеми: *передній край оборони, резерв, бойовий порядок, розвідка, фланг, оборонна лінія, клин, колона, маневр, ешалон, ударна група* та ін.;

– військово-адміністративні назви: *армійський корпус, дивізійний округ, гарнізон, бригада, полк, батальйон, рота, відділення, штаб, мобілізаційний центр, територіальний центр комплектування, оперативне командування* та ін;

– військово-топографічні лексеми: *аерофотозйомка, розвідка місцевості, геодезійна мережа, контур, карта, картографічна зйомка, навігаційна система, топографічна карта, рельєф, супутникова зйомка, горизонталь, топографічна система* та ін;

– військово-інженерні лексеми: *пантон, монтаж, понтонно-переправні засоби* та ін.;

– військово-медичні: *евакуаційний пункт, медичний транспорт, польовий госпіталь, евакуація поранених* та ін. ;

– авіаційні: *радіолокаційна система, протиповітряна оборона, система автоматичного управління, авіаційна база, військовий аеродром, зенітно-ракетний комплекс, пускова установка, літак-винищувач, тактична ближня зона оборони* тощо [24, с. 69].

Дослідниця Ю. Лукіячук пропонує класифікувати військову лексику відповідно до видів Збройних Сил України – це «терміни Сухопутних військ,

Військово-морських Сил, Військово-повітряних Сил, Військ зв'язку та Інженерних військ» [13, с. 66].

Як бачимо, сьогодні існує багато різноманітних класифікацій військової лексики. Варто зазначити, що в межах нашої наукової роботи ми не можемо обрати одну класифікацію, адже кожна з них розкриває особливості військових лексем з конкретного погляду, який може бути відмінним від інших науковців. Тим не менш, кожна з вище проаналізованих класифікацій є важливим вкладом у розвиток термінознавства та дослідження воєнної лексики і має право на існування, оскільки розкриває певну особливість військових лексем.

Таким чином, можна зробити висновок, що лексика є динамічною і постійно розвивається та потребує нових досліджень. Військова лексика, зокрема, термінологія, окреслена недостатньо, тому потребує додаткового вивчення. На нашу думку, найбільш поширеною є класифікація військових термінів на основі тематики, тому нами було запропоновану власну.

#### 1.4. Військова лексика у контексті сучасного воєнного дискурсу

Військова лексика завжди відігравала ключову роль у комунікації та організації військових операцій. У сучасному контексті вона набуває нових значень та форм, відображаючи зміни у військовій тактиці, стратегії, технологіях та соціально-політичному середовищі.

Соціально-політичні зміни також впливають на військову лексику. Зокрема, сучасні конфлікти часто мають поліетнічний, політичний та соціальний характер, що вимагає адекватного лексичного відображення. Наприклад, терміни «асиметрична війна», «військовий конфлікт низької інтенсивності» та «гібридна війна» відображають сучасну реальність військових конфліктів, де різні сторони використовують нестандартні методи ведення бойових дій.

Військова лексика відіграє ключову роль у формуванні громадської думки про війни та конфлікти. Мова, що використовується для опису військових подій, не тільки передає фактичну інформацію, але й впливає на сприйняття цих подій громадськістю. Використання певних термінів та фраз може значно змінити емоційний і психологічний відгук у суспільстві, формувати образ ворога та виправдовувати військові дії. Лексика, яка використовується для опису військових дій, може або підсилювати, або зменшувати відчуття загрози у населення. Наприклад, вживання термінів на кшталт «терористична атака» або «загроза національній безпеці» має на меті викликати сильні емоції страху та небезпеки, мобілізуючи суспільство на підтримку військових заходів. Навпаки, терміни на зразок «обмежений конфлікт» або «локальна сутичка» можуть мінімізувати сприйняття загрози, заспокоюючи населення. Військова лексика також використовується для формування образу ворога. Вибір термінів може впливати на те, як суспільство бачить іншу сторону конфлікту. Використання таких слів як «агресор», «окупант» або «терорист» негативно

забарвлює образ противника, роблячи його нелегітимним і варварським. Це сприяє створенню у населення чіткої поляризації «ми проти них» [10, с. 372].

З іншого боку, мілітаризми на кшталт «повстанці» або «сили опору» можуть мати більш нейтральний або навіть позитивний відтінок, залежно від контексту та політичних цілей. Мова, що використовується для опису військових операцій, може служити для їх виправдання. Термінологія «захисна операція», «миротворча місія» можуть мати позитивний відтінок, що допомагає виправдати військові дії в очах суспільства і міжнародної спільноти. Такі терміни підкреслюють благородні цілі та наміри, навіть, якщо реальні дії можуть бути агресивними або суперечливими. Наприклад, термін «захисна операція» натякає на оборонний характер дій, роблячи їх більш прийнятними та легітимними для широкого загалу [10, с. 373].

Розглянемо конкретні приклади термінів з різним емоційним забарвленням:

- *захисна операція* – термін має позитивний відтінок, оскільки він вказує на те, що дії спрямовані на захист населення або території. Він викликає асоціації з обороною і справедливістю, що робить військові дії більш прийнятними для суспільства.

- *окупація* – навпаки, цей термін має негативний відтінок, підкреслюючи насильницьке захоплення території іншої країни. Він асоціюється з порушенням суверенітету та агресією, що викликає негативне ставлення до таких дій.

На сьогоднішній день військова лексика постійно поповнюється новими одиницями. Це пов'язано з суспільно-політичною ситуацією в Україні, де зараз триває війна. Відповідно, вживання мілітарної лексики вийшло за межі зони АТО і зараз активно використовується на всій території України. Серед таких лексем найчастіше використовуються назви військових операцій, центрів, штабів, проєктів, техніки, кодових імен, бойових ударів тощо.

Військова лексика у контексті сучасності ще малодосліджена, адже сучасні військові терміни виникають постійно, що зумовлено особливостями епохи, у яку живуть українці. Відповідно, наукові джерела для розгляду цього питання, фактично, відсутні. Тим не менш, цікавим є дослідження І. Царьової[25]., яка проаналізувала сучасну військову лексику в аспекті тематики. Науковиця окреслила ті терміни, які виникли у період російсько-української війни та проаналізувала їхнє значення у контексті сучасності, адже багато відомих термінів сьогодні мають іншу семантику.

Варто підкреслити, що основу сучасної військової лексики становлять терміни. Крім цього, словниковий склад цієї групи постійно поповнюється у зв'язку з активними військовими діями. У цьому контексті слід зазначити, що виникнення нових лексем, як правило, є позитивним аспектом для розвитку мови. Тим не менш, у контексті військової термінології виникнення неологізмів, як правило, пов'язане зі збройними конфліктами, у середовищі яких й виникають нові мілітарні слова.

Негативним аспектом є поповнення складу фамільярних висловів, які також на сьогоднішній день активно побутують у лексиці військових, а гасло *«Російський військовий корабель, йди...»* стало гаслом війни. Це свідчить про те, що табуйовані слова сьогодні активно використовуються, на відміну від того періоду, коли вони були заборонені у масових колах. Зважаючи на те, що сфера військової діяльності налічує велику кількість військових лексем, є багато тактичних, організаційних, стратегічних термінів, значення яких варто детальніше розглянути.

Поняття «вторгнення» у контексті сучасності має інше значення, ніж те, у якому воно використовувалося. На сьогоднішній день цей термін вживається для нападу військ рф на територію України 24 лютого 2024 року. У свою чергу поняття «збройна агресія» також використовується у значенні нападу на територію нашої держави, однак може вживатися і в іншому значенні. Важливо

підкреслити, що вторгнення в Україну розпочалося ще в 2014 році і весь цей період можна охарактеризувати терміном «збройна агресія».

Важливим є вибір терміну для окреслення збройного конфлікту (громадянська війна, окупація, війна між державами, громадянська війна, заморожений конфлікт, гібридна війна, холодна війна тощо) і вимагає аналізу умов, у яких відбувається військове зіткнення та його учасників (ворогів і друзів, місцевих жителів та біженців, противників та союзників, партизанів і колаборантів, «своїх» та «чужих») та характер відносин, що їх пов'язують.

Цікавим у контексті сучасності є термін «вогонь», який трактується як враження противника з різних видів зброї (озброєння). Відповідно до тактичних завдань розрізняють вогонь на знищення, вогонь на виснаження, вогонь на руйнування тощо; відповідно до видів стрілецької зброї, розрізняють вогонь з танків, гранатометів, артилерії, зенітних ракетних установок, бойових машин тощо; відповідно до способів наведення вогонь буває прямою, напівпрямою наводкою, із закритих вогневих позицій. Варто зазначити, що відтінки значення цієї лексеми розрізняються відповідно до умов та ситуації, у якій у конкретний момент перебували військові.

Поняття «маневр» у сучасному аспекті має значення організованого пересування підрозділів та військових частин під час бою, щоб зайняти найбільш вигідне положення по відношенню до супротивника і зосередення усіх військових сил на новому напрямку, а також можливість уразити супротивника.

Термін «охоплення» має значення спеціального маневру, який виконується під час виходу на фланг ворога. Такий маневр є глибоким і передбачає вихід у тил супротивника. У свою чергу, поняття «відхід» має значення маневру, який виконується підрозділами з метою уникнення оточення чи захоплення військових у тому випадку, коли в руках супротивника зосереджено більше сили.

Як бачимо, аналіз сучасної військової лексики демонструє, що військова галузь не обмежується тільки формальними дефініціями, а також включає жаргонізми, сленг, фразеологізми тощо. Ця група лексики містить неоднорідні за функціями поняття, які досить часто є стилістичними синонімами і можуть замінювати один одного. Крім цього, у групі військової лексики є емоційно забарвлені слова, які також можуть використовуватися замість формальних термінів.

На нашу думку, така лексика часто стирає межі між військовою та загальною лексикою. Цікаве дослідження у контексті сучасної військової лексики здійснила І. Царьова. Науковиця проаналізувала насиченість військової лексики поняттям «військовий», яке часто є складовим компонентом словосполучень, пов'язаних з військовою тематикою. Інтерес дослідження І. Царьової становить аналіз використання лексеми «військовий» у контексті сучасних термінів. Дані представлено у Таблиці 1.

*Таблиця 1.*

### **Синтагматика використання лексеми «військовий» у сучасних умовах**

| <b>Синтагматика вживання лексеми <i>військовий</i></b> | <b>Кількість вживань</b> | <b>Приклади вживань лексеми <i>військовий</i></b>  |
|--|--------------------------|--|
| + Особа (номінації неофіційного характеру)             | 16                       | Працівник (1), командир (1), батько (1), злочинець (1), дитина (1), стратег (1), людина (1), чоловік (1), геній (1), історик (3), представник (1), пенсіонер (1), агент (1), керівник (1)  |
| + Абстрактне найменування                              | 35                       | Конфлікт (7), досвід (2), бюджет (2), комунізм (4), термін (1), мир (1), комплекс (1), путь (1), посада (1), блок (1), народ (1), парад (1), проєкт (1), бюджет (1), альянс (1), пил (1), період (1), потенціал (1), аспект (1), удар (1), союз (1), відповідь (1), контингент (1), контекст (1) |
| + Воєнний об'єкт                                       | 12                       | Аеродром (2), супутник (1), завод (3), госпіталь (1), комісаріат (1), катер (1), табір (1), літак (1), кабінет (1), флот (1)   |
| + Особа (номінації офіційного характеру)               | 26                       | інспектор (2), ад'ютант (1), комендант (5), льотчик (5), фельдшер (1), прокурор (2), інженер (3), лікар (1), комісар (3), хірург (1), міністр (2)  |
| + Предмет  | 14                       | Білет (4), пай (1), картуз (1), оркестр (3), корабель (5)  |

Сучасна військова лексика не лише виконує комунікативну функцію, але й має значний етичний вимір. Термінологія, яка використовується для опису військових дій, впливає на те, як суспільство сприймає легітимність цих дій, та

може маніпулювати громадською думкою щодо моральної відповідальності сторін конфлікту. Військова лексика може формувати уявлення про легітимність або нелегітимність певних військових дій. Коли певні дії описуються позитивно забарвленими термінами, вони можуть сприйматися як більш законні або необхідні. Наприклад, термін «миротворча операція» натякає на благородну мету забезпечення миру і безпеки, навіть якщо реальні дії можуть бути агресивними. Це допомагає створити позитивний образ військових втручань в очах міжнародної спільноти та власного населення [10, с. 373].

Евфемізми у військовій лексиці, серед яких використання «втрати» замість «цивільні жертви» мають особливо важливі наслідки. Вони знижують емоційний вплив інформації про війну, приховуючи реальні масштаби людських страждань і руйнувань. Такий підхід дозволяє уникати прямого згадування жорстоких наслідків бойових дій, що може зменшувати відчуття провини та відповідальності у тих, хто приймає рішення про військові операції.

Отже, використання військової термінології у сучасному воєнному дискурсі має ряд особливостей, які відображають зміни в суспільстві, технологіях та політиці. Сучасна військова лексика, окрім традиційної комунікативної функції, виконує також інформаційну, етичну та маніпулятивну ролі, що впливає на громадську думку та сприйняття військових дій. Сучасна військова термінологія часто включає суміжні поняття зі сфер військової справи та політики. Це відображає зростаючий вплив політичних контекстів на військові дії та навпаки. Терміни, що раніше вживалися виключно в політичному або військовому середовищі, тепер часто перетинаються та взаємозамінюються, створюючи нові значення та акценти у висвітленні подій.

Крім цього, у мові сучасного соціуму спостерігається тенденція до використання відомих широкій аудиторії родових термінів та описових

зворотів замість вузькоспеціалізованих термінологічних одиниць. Це пов'язано з необхідністю донести складні військові концепції до загалу у зрозумілій формі. Використання синонімів спеціалізованої та загальноживаної лексики дозволяє робити військову інформацію більш доступною, але водночас може призводити до спрощення або викривлення реальних понять. Сучасна військова термінологія характеризується несистемним сприйняттям понять. Це означає, що ті самі терміни можуть трактуватися по-різному, залежно від контексту, політичної ситуації або навіть медіа, які їх висвітлюють. Така неоднозначність може використовуватися для маніпуляції громадською думкою, створення певних наративів та впливу на сприйняття військових конфліктів.

Таким чином, сучасна військова лексика є складним і динамічним явищем, яке відображає взаємодію між військовою справою, політикою та суспільством. Вона вимагає від дослідників та громадськості критичного підходу до аналізу та інтерпретації слів, що використовуються у висвітленні військових подій. Розуміння цих аспектів є ключовим для адекватної оцінки інформації про військові конфлікти та формування усвідомленої громадської думки.

## **Висновки до розділу 1**

У теоретичному розділі бакалаврської роботи розглянуто поняття «військової лексики». Стверджуємо, що на сьогоднішній день немає єдиного наукового трактування. Тим не менш, усі дослідники сходяться у визначенні того, що військова лексика – це такі слова, які стосуються військової професійної діяльності і використовуються для комунікації у збройних силах та у суспільстві загалом в період воєнних дій. Нами визначено, що така лексика може бути складником повсякденного мовлення мовця, адже військові лексичні одиниці все частіше стають частиною вокабуляру сучасного воєнного

дискурсу як формального, так і неформального, тому визначення поняття, класифікація військових лексем, підходи до їх вивчення та переклад є важливим завданням.

У військовому дискурсі існує багато різноманітних класифікацій військової лексики, кожна яких є важливим вкладом у розвиток термінознавства та дослідження воєнної лексики і має право на існування, оскільки розкриває певну особливість військових лексем. Найбільш поширеною є класифікація військових термінів на основі тематики.

Сучасна військова термінологія є складним і динамічним явищем, яке відображає взаємодію між військовою справою, політикою та суспільством. Вона вимагає від дослідників та громадськості критичного підходу до аналізу та інтерпретації термінів, що використовуються у висвітленні військових подій. Розуміння цих аспектів є ключовим для перекладу текстів воєнного періоду з метою адекватної оцінки інформації про військові конфлікти та формування усвідомленої громадської думки.

## РОЗДІЛ 2

### СТВОРЕННЯ ТЕЛЕГРАМ-БОТА ПОШУКУ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИХ ПЕРЕКЛАДНИХ ЕКВІВАЛЕНТІВ МІЛІТАРНОЇ ЛЕКСИКИ

#### 2.1 Вебскрейпінг текстового контенту мілітарних текстів

Головним джерелом текстів для паралельного корпусу текстів на військову тематику було обрано портал “MILITARNYI”[21]. Цей портал містить широкий спектр матеріалів, включаючи новини, аналітичні статті, огляди техніки та інтерв'ю з військовими експертами. Для створення якісної вибірки українсько-англійського паралельного корпусу було виконано такі кроки:

- Написання програмного коду для вебскрейпінгу текстів.
- Формування двох текстових вибірок - українською та англійською мовами здійснювалось автоматично за допомогою програмного коду, який подано у покликанні додатку г та у лістингу додатку А.

Код містить функції для збору текстів, перевірки наявності перекладів статей, створення списків посилань на ці статті та запису зібраних даних до файлу. Детально розглянемо роботу кожної частини коду:

#### Імпорт бібліотек

- *requests*: Використовується для відправки HTTP-запитів до веб-сайтів.
- *BeautifulSoup*: Бібліотека для парсингу HTML-коду та витягання даних.
- *os*: Модуль для роботи з файловою системою.

```
import requests
from bs4 import BeautifulSoup
import os
```

#### Функція `create_links()`

- Звернення до сайту:

Відправляється запит до сторінки зі статтями.

HTML-код відповіді обробляється за допомогою BeautifulSoup.

```
url = 'https://mil.in.ua/uk/articles/'
response = requests.get(url)

if response.status_code == 200:
    soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
```

- Знаходження останньої сторінки:

Знаходиться блок з навігацією по сторінках та визначається номер останньої сторінки.

```
pagination = soup.find('div', class_='pagination')
if pagination:
    last_page_element = pagination.find_all('a', class_='page-numbers')[-1]
    last_page_number = int(last_page_element.get_text(strip=True))
```

- Створення списку сторінок:

Формується список URL-адрес для всіх сторінок зі статтями.

```
base_url = 'https://mil.in.ua/uk/articles/?page='

page_links = []
for page_number in range(1, last_page_number + 1):
    url = base_url + str(page_number) + '&type=all'
    response = requests.get(url)
    page_links.append(url)
```

- Збір посилань на статті:

Проходяться всі сторінки, збираються посилання на статті.

Статті збираються з двох різних блоків на сторінці.

```
articles_links = []
for link in page_links:
```

```

new_url = link
response = requests.get(new_url)
soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')

# Знаходження елементів із назвою статті
first_2_articles = soup.find_all('div', class_='article-item article-item--wide js-filtered-item
all reference article-item--front')
rest_articles = soup.find_all('div', class_='article-item article-item--wide js-filtered-item all
reference')

# Знаходження та додавання посилань у список
for item in first_2_articles:
    link = item.find('a')['href']
    articles_links.append(link)

for item in rest_articles:
    link = item.find('a')['href']
    articles_links.append(link)

```

- Створення списку статей з перекладом

```
final_articles_links = []
```

- Цикл для створення списку статей з перекладом

```

for link in articles_links:
    url = link
    response = requests.get(url)
    if response.status_code == 200:
        soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
        header_langs_div = soup.find('div', class_='header__langs')
        if header_langs_div:
            first_link = header_langs_div.find('a')['href']
            # Перевірка на переклад статті
            if first_link != 'https://mil.in.ua/en/':
                # Додавання до списку
                final_articles_links.append((url, first_link))
        else:
            print(f"Error fetching URL: {url}")

```

- Перевірка наявності перекладів:

Перевіряється, чи має кожна стаття переклад на англійську мову.

Якщо переклад є, посилання на обидві версії статті додаються до списку.

```
if first_link != 'https://mil.in.ua/en/':
```

- Запис списку посилань до файлу:

Створюється та записується файл зі списком посилань на статті.

```
filename = 'final_articles_links.txt'
with open(filename, 'w', encoding='utf-8') as file:
    for link in final_articles_links:
        file.write(f"{link[0]},{link[1]}\n")
```

### **Функція read\_links\_from\_file(filename)**

- Зчитує посилання зі створеного файлу.
- Розбиває їх на окремі елементи та повертає у вигляді списку.

```
def read_links_from_file(filename):
    links = []
    with open(filename, 'r', encoding='utf-8') as file:
        for line in file:
            parts = line.strip().split(',')
            for part in parts:
                links.append(part)
    return links
```

### **Функція add\_articles\_to\_file()**

- Перевірка існування файлу:

Перевіряється, чи існує файл для збереження статей, та зчитується його вміст.

```
file_path = os.path.join(os.getcwd(), 'output.txt')
print(file_path)

# Перевірка на існування файлу, та збереження його довжини
if os.path.exists(file_path):
    with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
        content_before = file.read()
        before_len = len(content_before)
else:
    before_len = 0

if os.path.exists(file_path):
    with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
        content = file.read()
else:
```

```
content = "
```

- Завантаження статей:

Зчитуються посилання зі списку.

Для кожного посилання завантажується відповідна сторінка.

Витягуються блоки з назвою статті, автором, датою публікації та текстом статті.

Дані записуються до файлу.

```
path = 'final_articles_links.txt'
links = read_links_from_file(path)
# Завантаження до файлу статей
with open(file_path, 'a', encoding='utf-8') as file:
    for link in links:
        url = link
        response = requests.get(url)
        if response.status_code == 200:
            soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
            # Парсинг сторінки для знаходження статей, їх назви, автора та дати
            wrapper_div = soup.find('div', class_='single-news__wrapper')
            info = soup.find('div', class_='post-banner__wrapper')
            info = info.get_text() + '\n'
            date = soup.find('div', class_='post-info')
            date = date.get_text() + '\n'
            if wrapper_div and info:
                paragraphs = wrapper_div.find_all('p')
                # Запис інформації про назву, автора та дату до файлу
                if info and date not in content:
                    file.write(info)
                    file.write(date)
                else: continue
                # Запис інформації про назву, автора та дату до файлу
                for paragraph in paragraphs:
                    text = paragraph.get_text() + '\n'
                    if text not in content:
                        file.write(text)
                else: continue
            else:
                file.write("Елемент з класом \"single-news__wrapper\" не знайдено в HTML-коді.\n")
        else:
            file.write(f"Помилка завантаження сторінки {url}: {response.status_code}\n")
```

- Перевірка на нові дані:

```
with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
    content_after = file.read()
```

```
after_len = len(content_after)
```

- Перевіряється, чи було додано нові дані до файлу.

```
if after_len > before_len:  
    print(f'Дані успішно додані до файлу. {file_path}!')  
else:  
    print('Нові дані не були додані до файлу.!')
```

## Функція main()

- Створює простий текстовий інтерфейс для запуску інших функцій.
- Користувач може обрати одну з опцій: створити список посилань або додати статті до файлу.
- Цикл працює до тих пір, поки користувач не обере опцію виходу.

```
def main():  
    while True:  
        print("1. Сформувати список")  
        print("2. Запис статей до файлу")  
        print("0. Вихід")  
  
        choice = input("Оберіть опцію: ")  
  
        if choice == '1':  
            links, count = create_links()  
            if count > 0:  
                print("Список посилань на статті з їхніми аналогами на англійську:")  
                for link in links:  
                    print(link)  
                print("Кількість статей з перекладом на англійську:", count)  
            else:  
                print("нема статей з перекладом на англійську.")  
        elif choice == '2':  
            add_articles_to_file()  
        elif choice == '0':  
            print("Вихід з програми.")  
            break  
        else:  
            print("Невірний ввід. Спробуйте ще раз.")
```

## Результати роботи коду

### Код формує список посилань статей та зберігає їх у файл

```
=====Меню=====
-----
1. Сформувати список
2. Запис статей до файлу
0. Вихід
Оберіть опцію: 2

Нові дані не були додані до файлу.
```

### Код відкриває кожне посилання та завантажує статті в текстовий файл

```
=====Меню=====
-----
1. Сформувати список
2. Запис статей до файлу
0. Вихід
Оберіть опцію: 1

Остання сторінка знайдена
Список на кожну сторінку створений
Список на кожну статтю з усіх сторінок створений
Посилання на статті успішно додані до файлу final_articles_links.txt
```

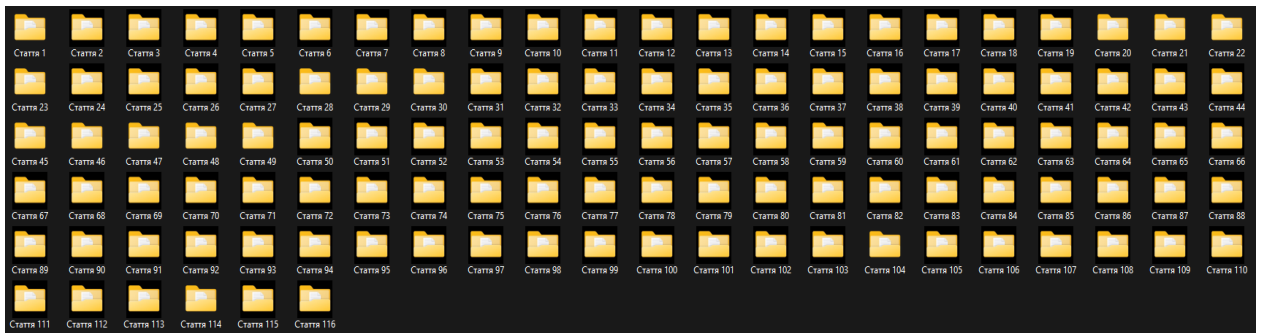
### Код інформує про успішне завантаження текстів

```
=====Меню=====
-----
1. Сформувати список
2. Запис статей до файлу
0. Вихід
Оберіть опцію: 2

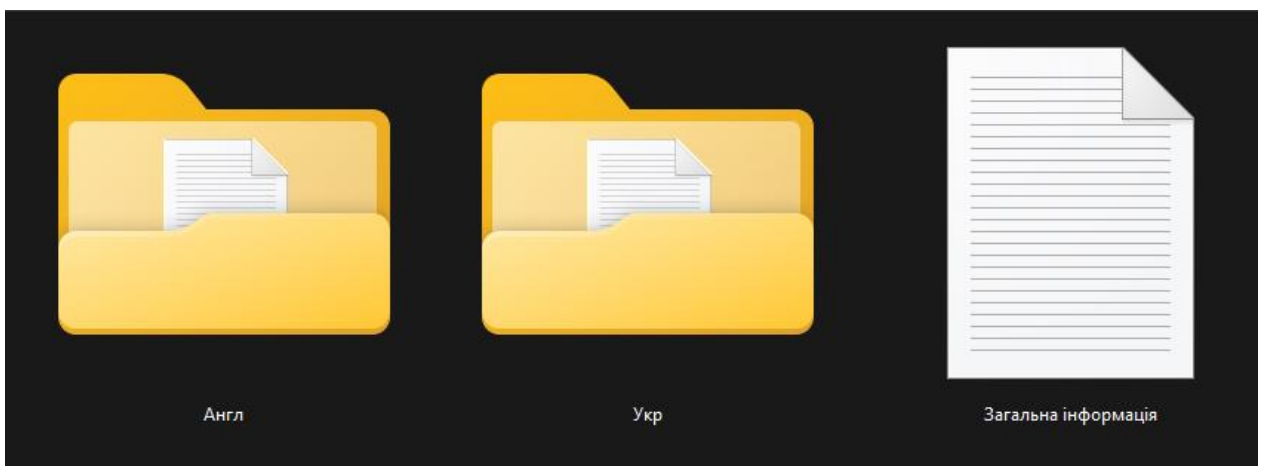
Дані успішно додані до файлу.C:\Users\          \ua_en_articles.txt.
```

## Сортування текстів

Процес розділення одного текстового файлу, що містить всі тексти, на окремі файли, був здійснений вручну. Спочатку весь вміст файлу був уважно проаналізований для виявлення логічних розділів, відповідних кожній статті. Кожен розділ був ретельно виділений, включаючи текст українською мовою, текст англійською мовою та загальну інформацію, таку як назва статті, дата публікації та автори. Цей процес вимагав значної уваги до деталей, щоб переконатися, що всі дані правильно розподілені та не змішані між собою. Для кожної статті створювалася окрема папка, яка отримувала унікальну назву, відповідну темі статті або її ідентифікатору.



Усього було створено 105 папок, у кожній з яких містилося три окремі файли. Перший файл містив текст статті українською мовою, другий файл містив текст тієї ж статті англійською мовою, а третій файл включав загальну інформацію про статтю, зокрема назву, дату публікації та авторів.







Такий підхід забезпечував чітку структуру та полегшував подальше використання матеріалів. Весь процес був виконаний вручну, що дозволило уникнути помилок автоматизованого розподілу та забезпечило високу точність і відповідність даних.

## 2.2. Укладання українсько-англійського паралельного корпусу мілітарних текстів

Паралельний корпус — це мовний ресурс, який містить тексти двома або більше мовами, де тексти є перекладами один одного. Такі корпуси використовуються для різних цілей, зокрема: машинний переклад, лінгвістичні дослідження, лексикографія, мовне навчання.

Після створення окремих текстових файлів для кожної статті відбувалося введення текстів у паралельний українсько-англійський корпус мілітарної лексики на сайті [mova.info](http://mova.info)[16], для подальшого створення бази даних. Цей процес починався з завантаження текстів у відповідний інтерфейс корпусу.



[Вихід](#) | [Мій профіль](#)  
 ЗА УЧАСТІ     [Вибрати язык](#) | 

ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ СЛОВНИКИ ПРОЕКТИ ЧИТАЛЬНА ЗАЛА ПОСИЛАННЯ

Українсько-англійський корпус
Пошук у корпусі
Редагування корпусу

|                                |  |                   |         |
|--------------------------------|--|-------------------|---------|
| Назва укр.                     | <input type="text" value="Японія повертається у колс"/>            |                   |         |
| Назва ПТ*                      | <input type="text" value="Japan returns to aircraft carr"/>        |                   |         |
| Автор укр.                     | <input type="text" value="Роман Приходько"/>                       |                   |         |
| Автор ПТ.                      | <input type="text" value="Роман Приходько"/>                       |                   |         |
| Стать автора                   | <input type="text" value="Невід"/>                                 |                   |         |
| Рік народження                 | <input type="text" value="0"/>                                     |                   |         |
| Дата тексту                    | <input type="text" value="21 Червня, 2023"/>                       |                   |         |
| Рік тексту                     | з <input type="text" value="0"/> по <input type="text" value="0"/> |                   |         |
| Видання/Бібліографія оригіналу | <input type="text" value="Портал мілітарний"/>                     |                   |         |
|                                | <input checked="" type="checkbox"/> Мова оригіналу українська      |                   |         |
| Видання/Бібліографія перекладу | <input type="text" value="Портал мілітарний"/>                     |                   |         |
| Перекладач укр.мов.            | <input type="text"/>   |                   |         |
| Перекладач ПТ                  | <input type="text"/>   |                   |         |
| Дата перекладу                 | <input type="text" value="21 June, 2023"/>                         |                   |         |
| Рік перекладу                  | з <input type="text" value="0"/> по <input type="text" value="0"/> |                   |         |
| Стать перекладача              | <input type="text" value="Невід"/>                                 |                   |         |
|                                | <input type="text" value="Зберегти"/>                              |                   |         |
|                                | укр  | паралельний текст | Вирівн. |
| Речень                         | 26   | 28                | 3       |
| Абзаців                        | 20   | 20                | 20      |

Заповнення паспортів текстів відбувалося паралельно із завантаженням. Для кожної статті паспорт включав такі дані: назва статті, автор або автори, дата публікації та інші релевантні деталі, які були витягнуті з файлу загальної інформації. Ці дані вводилися у відповідні поля в базі даних корпусу, що забезпечувало можливість подальшого пошуку та сортування статей за різними критеріями. Коректне заповнення паспортів було критично важливим для забезпечення точності даних та полегшення навігації в корпусі. Вирівнювання текстів по абзацах та реченнях було одним із найбільш трудомістких етапів. Для цього використовувалися спеціальні алгоритми, які автоматично зіставляли абзаци та речення українського тексту з відповідними частинами англійського тексту.

| Українсько-англійський корпус   |  | Пошук у корпусі  | Редагування корпусу |
|---|--|--|---------------------|
| <b>Повернутися</b><br>Абзац№ 5 до абзац №9 << ( ) >>  |  |  |                     |
| Розробка вертольотоносця проекту 24DDH була зумовлена створенням більшого корабля, з покращеними можливостями управління авіагрупою, а ніж у класу "Хюга".  |  | The development of the helicopter carrier for the 24DDH project was driven by the creation of a larger ship with improved control capabilities for the air group and the Hyūga-class.  |                     |
| ↑Корабель не отримав більшість систем, які були реалізовані в попередньому проєкті через зміну тактики його використання у морі.  |  | ↑The ship did not receive most of the systems that were implemented in the previous project due to a change in the tactics of its use at sea.  |                     |
| ↑Було прийнято рішення використовувати кораблі класу "Ідзумо" разом з кораблями супроводу, а його озброєння складалось тільки з систем самооборони ЗАК Mk.15 Phalanx та ЗРК SeaRAM.   |  | ↑It was decided to use the Izumo-class ships together with escort ships, and their armament consisted only of ZAK Mk.15 Phalanx close-in weapon systems and SeaRAM SAMs.   |                     |
| ↑Для наочності, клас "Хюга" у своєму розпорядженні мав 16 комірок системи вертикального пуску Mk.41, в які встановлювались зенітні ракети ESSM та протичовнові ракети VL-ASROC, крім того, корабель було оснащено торпедними апаратами, а сам корабель повинен був діяти самостійно, без супроводження. |  | ↑For clarity, the Hyūga-class had at its disposal 16 cells of the Mk.41 vertical launch system, in which ESSM anti-aircraft missiles and VL-ASROC anti-submarine missiles were installed. In addition, the ship was equipped with torpedo tubes, and the ship itself had to operate independently, without escort. |                     |
| ↑Можливості використання авіації на класі "Ідзумо" були значно покращені. Корабель має повністю відкриту палубу довжиною 245 метрів та шириною 38 метрів (Клас Хюга 195x33 метри).  |  | ↑The possibilities of using aviation on the Izumo-class have been significantly improved. The ship has a fully open deck with a length of 245 meters and a width of 38 meters (Hyūga-class 195x33 meters).   |                     |
| © 2003-2024 MOVA.info   |  | Мапа сайту   Про нас   |                     |

Алгоритми враховували структуру та граматичні особливості обох мов, що дозволяло досягти високої точності вирівнювання. У деяких випадках, де автоматичне вирівнювання не давало бажаних результатів, процес був доповнений ручною перевіркою та коригуванням. Таким чином, вдалося забезпечити високу якість паралельного корпусу. В результаті було вирівняно 8410 пар речень.

### **2.3. Укладання бази даних за паралельним корпусом текстів**

База даних перекладних еквівалентів на рівні речень була укладена на основі паралельного українсько-англійського корпусу текстів за допомогою SQLite. Вона містить інформацію про кожен текст, зокрема унікальний ідентифікатор, назву українською мовою, назву англійською мовою (паралельний текст), автора українською мовою, автора англійською мовою, стать автора, дату народження автора, дату створення тексту, рік створення тексту (початковий і кінцевий, якщо рік не точно відомий), видавця українською мовою, мову оригіналу, видавця англійською мовою, перекладача українською мовою, перекладача англійською мовою, дату перекладу, рік перекладу (початковий і кінцевий, якщо рік не точно відомий), стать перекладача, дані про оновлення (ким і коли)

### **2.4. Конструювання телеграм-бота**

Концепція та функції створеного телеграм-бота базуються на потребі надати користувачам зручний інструмент для пошуку паралельних речень - еквівалентів за введеним українським словом чи словосполученням. Для досягнення цієї мети ми використовуємо мову програмування Python та базу даних SQLite. Програма приймає запити від користувачів у вигляді слова та повертає знайдені речення, які містять це слово, відповідно українською та англійською мовами.

Враховуючи необхідну інформацію про кожен текст у паралельному корпусі, таку як унікальний ідентифікатор, назви українською та англійською мовами, автори, дати створення, інформацію про переклад та оновлення.

Було створено програмний код, покликання на який подано у додатку Г

Далі була реалізована функція `find_sentences`, яка приймає слово в якості параметру та повертає речення з бази даних, що містять це слово. Використовується SQL-запит, щоб вибрати відповідні речення з бази даних і повернути їх у вигляді списку кортежів.

```
def find_sentences(word, max_results=8):
    conn = sqlite3.connect('database_miltxts_sent.db')
    cursor = conn.cursor()
    cursor.execute("""
        SELECT ukrainian_text, english_text
        FROM news
        WHERE ukrainian_text LIKE ? OR english_text LIKE ?
        LIMIT ?
        """, ('%' + word + '%', '%' + word + '%', max_results))
    results = cursor.fetchall()
    conn.close()
    return results
```

Наступним кроком було створення обробників команд та повідомлень для телеграм-бота. Я використав бібліотеку `python-telegram-bot`, щоб створити екземпляр бота та забезпечити йому функціональність для відповіді на команду `/start` та обробку повідомлень, які містять текст. При отриманні текстового повідомлення бот викликає функцію `handle_message`, яка шукає речення в базі даних за допомогою введеного користувачем слова та повертає відповідь знайденими реченнями.

```
async def start(update: Update, context: CallbackContext) -> None:
    await update.message.reply_text('Введіть слово.')

async def handle_message(update: Update, context: CallbackContext) -> None:
    word = update.message.text
    sentences = find_sentences(word)
    if sentences:
        response = "Знайдені речення:\n\n"
        for ukr_text, eng_text in sentences:
            response += f"Уа: {ukr_text}\n\n: {eng_text}\n\n"
    else:
        response = "Нема речення з цим словом."
    await update.message.reply_text(response)
```

Завершальним кроком було запуск бота з використанням токєну, отриманого від BotFather в Telegram. Я створили екземпляр додатку, додали обробники команд та повідомлень, і запустили бота, який готовий обробляти запити користувачів та повертати результати пошуку.

```
def main() -> None:
    token = '7477608081:AAFdbzbg1PWgEQpIkL6ZraNjtcUd4kyUrus'

    application = Application.builder().token(token).build()

    application.add_handler(CommandHandler("start", start))
    application.add_handler(MessageHandler(filters.TEXT & ~filters.COMMAND,
handle_message))

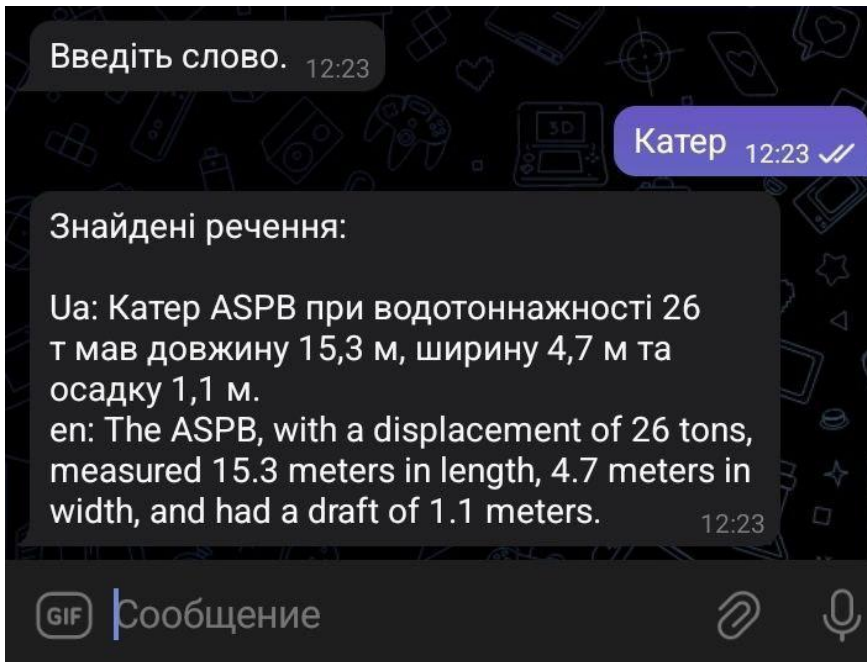
    application.run_polling()

if __name__ == '__main__':
    main()
```

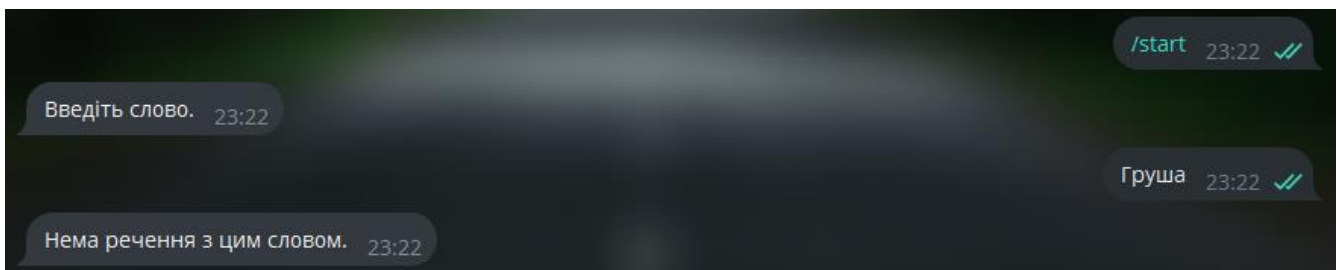
*Рисунок 4.  
Посилання на телеграм бот*



[https://t.me/mil2024\\_bot](https://t.me/mil2024_bot)



При введенні слова “катер”, бот видає одну пару речень знайдених у базі даних



При введенні “груша”, бот не знаходить в базі даних речень з наданим словом

## Знайдені речення:

Ua: Боєприпаси GLSDB можуть встановлюватися у шість пускових контейнерів та завантажуватись на HIMARS/M270, якими озброєна Україна.  
en: GLSDB can be installed in six launch containers and loaded on HIMARS/M270 with which Ukraine is armed.

Ua: Боєприпаси мають осколково-фугасну або касетну бойові частини, вони можуть уражати цілі до 120 кілометрів.  
en: Ammunition has high-explosive or cluster warheads, they can hit targets up to 120 kilometers.

Ua: Боєприпаси подають через нерухомі та рухомі жолоби, які герметично закриваються з бойового відділення.  
en: Ammunition is supplied through fixed and movable chutes, which are hermetically closed from the fighting compartment.

Ua: Боєприпаси різних номенклатур і калібрів OSINT-аналітики ідентифікували як продукцію іранської, китайської та сербської промисловостей.  
en: The ammunition of various nomenclature and calibers have been identified by OSINT analysts as products of the Iranian, Chinese and Serbian defense industries.

Ua: Боєприпас Mk-20 Rockeye II містить 247 субелементів Mk 118 довжиною 343 мм та діаметром 53 мм, вагою 600 грамів та 180-грамову кумулятивну бойову частину, яка здатна пробивати до 190 мм броні.  
en: The Mk-20 Rockeye II contains 247 Mk 118 submunitions with a length of 343 mm and a diameter of 53 mm, weighing 600 grams and a 180-gram shaped charge warhead that is capable of penetrating up to 190 mm of armor.

Ua: Боєприпас після розкриття касети опускається на парашуті та починає пошук цілі.  
en: After being ejected, the munition is lowered by parachute and begins to search for the target.

22:56

При введенні слова “боєприпас”, бот видає шість пар речень знайдених у базі даних

## Висновки до розділу 2

В результаті проведеної роботи був створений телеграм-бот для пошуку українсько-англійських перекладних еквівалентів мілітарної лексики. Основними джерелами для наповнення паралельного корпусу стали матеріали з порталу "MILITARNYI". Процес вебскрейпінгу дозволив автоматизовано зібрати тексти українською та англійською мовами. Після цього тексти були структуровані та введені в базу даних, що забезпечило можливість їх подальшого пошуку та аналізу. Був розроблений та реалізований функціонал телеграм-бота, який за допомогою SQL-запитів здійснює пошук речень у базі даних за введеним користувачем словом. Бот продемонстрував свою ефективність у пошуку відповідних текстових фрагментів, що підтверджує його корисність для користувачів, які потребують швидкого та зручного доступу до перекладних еквівалентів мілітарної лексики.

## ВИСНОВКИ

У даній роботі було досліджено поняття "військової лексики" та проведено аналіз сучасної військової термінології. Визначено, що військова лексика є важливим елементом комунікації у збройних силах та суспільстві загалом під час воєнних дій. Робота також виявила, що класифікація військової лексики на основі тематики є найбільш поширеною та важливою для розуміння специфіки воєнного дискурсу.

Додатково, в рамках роботи було розроблено та реалізовано телеграм-бота для пошуку українсько-англійських перекладних еквівалентів мілітарної лексики. Бот базується на паралельному корпусі, що наповнювався матеріалами з порталу "MILITARNYI". Цей інструмент дозволяє користувачам швидко та зручно знаходити перекладні еквіваленти військової лексики, що робить його корисним для вивчення та роботи з мілітарними текстами.

Результати дослідження свідчать про важливість вивчення та розуміння військової лексики як складової мовленнєвого апарату військового дискурсу. Класифікація та аналіз цієї лексики мають велике значення для якісного перекладу та адекватної інтерпретації інформації про військові конфлікти. Також, створений телеграм-бот є потужним інструментом для знаходження перекладних еквівалентів військової лексики, що полегшує доступ до цієї інформації та сприяє її більш ефективному використанню.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюх В. До питання особливостей перекладу військової лексики. 2010. URL : <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Балабін В., Лісовський В., Чернишов О. Основи військового перекладу : підручник. Київ : Логос, 2008. 578 с.
3. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад. Навчальний посібник для студентів філологічного напрямку підготовки / Л. П. Білозерська, Н. В. Вознесенко, С. В. Радецька. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 232 с.
4. Бойко Ю.П., Долинський Є.В. Особливості перекладу англійської військової термінології. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2020. № 20. С. 17–21.
5. Василенко Д.В. Англomовні лексичні інновації військової сфери, утворені шляхом словоскладання. Вісник Запорізького національного університету. Серія «Філологічні науки». 2008. С. 41-47.
6. Вигівський В. Л. Стилiстичне розшарування військових омофраз та їх стилістичні типи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. 2013. № 14(1). С. 17–22.
7. Дубинець З. О. Військова лексика в романі Р. Іваничука «Мальви». Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, 2015. Вип. 73. С. 169–172.
8. Жаботинська С. А. Лінгвокогнітивний підхід до аналізу номінативних процесів. Вісник ХНУ. Харків, 2010. № 928. С. 6-20.
9. Ільницький-Занкович І. Німецький та український летунський словник. Берлін: Вид-во «Бернард і Грефе Архів НТШ в США», 1939. 206 с.
10. Корольова Т., Соріч Р., Александрова О. Військовий дискурс та особливості його перекладу. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. № 33. С. 369–386.

11. Лисичкіна І.О., Лисичкіна О.О. Сучасний військовий соціолект як проблема міжкультурної комунікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. 2022. № 56. С. 272-274. doi: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.60>

12. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія / за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: Вид-во Р. А. Козлов, 2016. 206 с

13. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», 2017. Вип. 66. С. 65-67.

14. Мова инфо URL: <http://www.mova.info/>

15. Мурашко Л. В. Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 1997. 21 с.

16. Отрішко К.А. Способи перекладу військової термінології. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. 2019. № 39. С. 27–33.

17. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. 216 с.

18. Погонєць В. В. Особливості англomовного військового дискурсу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 2019. Сер.: Філологія. № 39. Том 2. С. 67–70.

19. Портал мілітарний URL: <https://mil.in.ua/uk/>

20. Симоненко Л. Українське термінознавство: від витоків до сьогодення. Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри: матеріали Міжнародної наукової конференції Рівне, 15-16 вересня 2016 року, С. 53–57.

21. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). К. : Логос, 2006. 98 с.

22. Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. Ред. кол. Д.Р.Гринчишин. У 2-х т. Т. 1. - К.: Наукова думка, 1977

23. Стаднік І. О. Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. Science and Education a New Dimension. Philology, IV(22), Issue: 99, 2016, С. 63–66.

24. Туровська Л. Історичне термінознавство в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст. Українська мова. 2012. № 2. С. 67–79. 1

25. Царьова І. В. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА (2014–2022): СЛОВА, ЯКІ НАБУЛИ НОВИХ ЗНАЧЕНЬ. url: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6318/13353-1?inline=1>

26. Чутковська А. Звертання і команди в українському війську: історія і сучасність. ІІІ Всеукраїнська наукова конференція студентів, аспірантів і молодих учених «Мовний простір слов'янського світу», 2017. С. 82–85

27. Ю. В. Особливості поняття «військовий термін» (семантичний аспект). Наукові записи Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. Сер. Філологічні науки. 2013. Кн. 3. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfii\\_2013\\_3\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfii_2013_3_13) (дата звернення: 14.06.2019).

28. Яремко Я. П. Нариси з історії української військової термінології: монографія. Дрогобич: Посвіт, 2013. 411 с.

29. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові: Монографія. К., Інститут української мови: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. 179 с.

30. Military Strategy Magazine URL: <https://www.militarystrategymagazine.com>

31. MilVet Benefits & News URL: <https://www.military.com/join-armed-forces/military-terms-and-jargon.html>

## **ПРОГРАМНІ БІБЛІОТЕКИ**

1. pandas documentation URL: <https://pandas.pydata.org/docs/>
2. python-telegram-bot URL: <https://docs.python-telegram-bot.org/en/v21.3/index.html>
3. Python Software Foundation. (n.d.). Official Python Documentation. URL: <https://docs.python.org/3>.
4. sqlite3 — DB-API 2.0 interface for SQLite databases URL: <https://docs.python.org/3/library/sqlite3.html>
5. Бібліотека BeautifulSoup URL: <https://www.crummy.com/software/BeautifulSoup/bs4/doc/>
6. Бібліотека requests URL: <https://requests.readthedocs.io/en/latest/>
7. паралельний корпус текстів URL: [http://www.mova.info/pcorpus\\_list.aspx?authuser=0](http://www.mova.info/pcorpus_list.aspx?authuser=0)

## ДОДАТКИ

### ДОДАТОК А ПРОГРАМНИЙ КОД ДЛЯ ВЕБСКРЕЙПІНГУ

```
import requests
from bs4 import BeautifulSoup
import os

# Функція для створення списку посилань на статті
def create_links():
    # Звернення до сайту
    url = 'https://mil.in.ua/uk/articles/'
    response = requests.get(url)

    if response.status_code == 200:
        soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')

        # Знаходження останньої сторінки на вкладці зі статтями
        pagination = soup.find('div', class_='pagination')
        if pagination:
            last_page_element = pagination.find_all('a', class_='page-numbers')[-1]
            last_page_number = int(last_page_element.get_text(strip=True))

            base_url = 'https://mil.in.ua/uk/articles/?page='

            page_links = []

            # Створення списку на кожному сторінку
            for page_number in range(1, last_page_number + 1):
                url = base_url + str(page_number) + '&type=all'
                response = requests.get(url)
                page_links.append(url)

            articles_links = []

            # Створення списку посилань на кожен статтю з усіх сторінок
            for link in page_links:
                new_url = link
                response = requests.get(new_url)
                soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')

                # Знаходження елементів із назвою статті
                first_2_articles = soup.find_all('div', class_='article-item article-item--wide js-filtered-item
all reference article-item--front')
                rest_articles = soup.find_all('div', class_='article-item article-item--wide js-filtered-item all
reference')

                # Знаходження та додавання посилань у список
                for item in first_2_articles:
                    link = item.find('a')['href']
                    articles_links.append(link)
```

```

    for item in rest_articles:
        link = item.find('a')['href']
        articles_links.append(link)

# Список для зберігання посилань на український та англійський варіант кожної статті
(Якщо вона має переклад)
final_articles_links = []

# Цикл для створення списку final_articles_links
for link in articles_links:
    url = link
    response = requests.get(url)
    if response.status_code == 200:
        soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
        header_langs_div = soup.find('div', class_='header__langs')
        if header_langs_div:
            first_link = header_langs_div.find('a')['href']
            # Перевірка на переклад статті
            if first_link != 'https://mil.in.ua/en/':
                # Додавання до списку
                final_articles_links.append((url, first_link))
        else:
            print(f"Error fetching URL: {url}")

# Запис списку до файлу
filename = 'final_articles_links.txt'
with open(filename, 'w', encoding='utf-8') as file:
    for link in final_articles_links:
        file.write(f"{link[0]},{link[1]}\n")

return print(f"Посилання на статті успішно додані до файлу {filename}")

def read_links_from_file(filename):
    links = []
    with open(filename, 'r', encoding='utf-8') as file:
        for line in file:
            parts = line.strip().split(',')
            for part in parts:
                links.append(part)
    return links

def add_articles_to_file():
    file_path = os.path.join(os.getcwd(), 'output.txt')
    print(file_path)

# Перевірка на існування файлу, та збереження його довжини
if os.path.exists(file_path):
    with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
        content_before = file.read()
        before_len = len(content_before)
else:

```

```

before_len = 0

if os.path.exists(file_path):
    with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
        content = file.read()
else:
    content = ""

path = 'final_articles_links.txt'
links = read_links_from_file(path)
# Завантаження до файлу статей
with open(file_path, 'a', encoding='utf-8') as file:
    for link in links:
        url = link
        response = requests.get(url)
        if response.status_code == 200:
            soup = BeautifulSoup(response.text, 'html.parser')
            # Парсинг сторінки для знаходження статей, їх назви, автора та дати
            wrapper_div = soup.find('div', class_='single-news__wrapper')
            info = soup.find('div', class_='post-banner__wrapper')
            info = info.get_text() + '\n'
            date = soup.find('div', class_='post-info')
            date = date.get_text() + '\n'
            if wrapper_div and info:
                paragraphs = wrapper_div.find_all('p')
                # Запис інформації про назву, автора та дату до файлу
                if info and date not in content:
                    file.write(info)
                    file.write(date)
                else: continue
                # Запис інформації про назву, автора та дату до файлу
                for paragraph in paragraphs:
                    text = paragraph.get_text() + '\n'
                    if text not in content:

                        file.write(text)
                    else: continue
            else:
                file.write("Елемент з класом \"single-news__wrapper\" не знайдено в HTML-коді.\n")
        else:
            file.write(f"Помилка завантаження сторінки {url}: {response.status_code}\n")

with open(file_path, 'r', encoding='utf-8') as file:
    content_after = file.read()
    after_len = len(content_after)

if after_len > before_len:
    print(f"Дані успішно додані до файлу. {file_path}.")
else:
    print("Нові дані не були додані до файлу.")

def main():
    while True:
        print("1. Сформувати список")

```

```

print("2. Запис статей до файлу")
print("0. Вихід")

choice = input("Оберіть опцію: ")

if choice == '1':
    links, count = create_links()
    if count > 0:
        print("Список посилань на статті з їхніми аналогами на англійську:")
        for link in links:
            print(link)
        print("Кількість статей з перекладом на англійську:", count)
    else:
        print("нема статей з перекладом на англійську.")
elif choice == '2':
    add_articles_to_file()
elif choice == '0':
    print("Вихід з програми.")
    break
else:
    print("Невірний ввід. Спробуйте ще раз.")

if __name__ == "__main__":
    main()

```

## ДОДАТОК Б ПРОГРАМНИЙ КОД ТЕЛЕГРАМ БОТА

```

import sqlite3
from telegram import Update
from telegram.ext import Application, CommandHandler, MessageHandler, filters,
CallbackContext

def find_sentences(word, max_results=8):
    conn = sqlite3.connect('database_miltexts_sent.db')
    cursor = conn.cursor()
    cursor.execute("""
        SELECT ukrainian_text, english_text
        FROM news
        WHERE ukrainian_text LIKE ? OR english_text LIKE ?
        LIMIT ?
        """, ('%' + word + '%', '%' + word + '%', max_results))
    results = cursor.fetchall()
    conn.close()
    return results

async def start(update: Update, context: CallbackContext) -> None:
    await update.message.reply_text('Введіть слово.')

async def handle_message(update: Update, context: CallbackContext) -> None:

```

```

word = update.message.text
sentences = find_sentences(word)
if sentences:
    response = "Знайдені речення:\n\n"
    for ukr_text, eng_text in sentences:
        response += f"Ua: {ukr_text}\nen: {eng_text}\n\n"
else:
    response = "Нема речення з цим словом."
await update.message.reply_text(response)

def main() -> None:
    token = '7477608081:AAFdbzbg1PWgEQpIkL6ZraNjtcUd4kyUrus'

    application = Application.builder().token(token).build()

    application.add_handler(CommandHandler("start", start))
    application.add_handler(MessageHandler(filters.TEXT & ~filters.COMMAND,
handle_message))

    application.run_polling()

if __name__ == '__main__':
    main()

```

## ДОДАТОК В БАЗА ДАНИХ ПАРАЛЕЛЬНОГО КОРПУСУ

|    | id    | ukrainian_text  | english_text  | col3  | col4  | col5  | col6  | col7  | col8  | col9  | author |
|----|-------|---|---|-------|-------|-------|---|-------|-------|-------|--------|
|    | Фи... | Фильтр  | Фильтр  | Фи... | Фи... | Фи... | Фильтр  | Фи... | Фи... | Фи... | Фильтр |
| 1  |       | 1 Новина про відмову ізраїльської армії від ...       | The news regarding the Israeli army's decision t...     | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 2  |       | 2 Наразі все ще не зрозуміло як уряд та ...           | The plans for the disposal of these systems by th...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 3  |       | 3 Тим не менш, ймовірність одномоментного ...         | Nevertheless, the likelihood of several medium-...      | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 4  |       | 4 У підрахунку ізраїльських систем протиповітря...    | To tally the Israeli air defense systems, we turn t...  | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 5  |       | 5 В рамках першого експортного контракту із СШ...     | Under the initial export agreement with the Unite...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 6  |       | 6 Паралельно з цим у 2002 році, у відповідь на ...    | Concurrently, in 2002, amid escalating tensions l...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 7  |       | 7 Тоді, в рамках вище згаданих угод, у країну ...     | In addition to the aforementioned agreements, ...       | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 8  |       | 8 Резюмуючи, можна сказати, що за весь час ...        | In summary, it appears that the Israeli Air Force ...   | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 9  |       | 9 Також цікаво, що елементи американських ...         | Furthermore, it's worth noting that elements of t...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 10 |       | 10 Критично важливим компонентом зенітного ...        | A critical component of an anti-aircraft system in ...  | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 11 |       | 11 Передані Ізраїлю батареї сформовані на базі ...    | The batteries supplied to Israel are equipped wit...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 12 |       | 12 Максимальна дальність виявлення повітряних ...     | The radar's maximum detection range for air ...         | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 13 |       | 13 Інформацію про активне використання AN/...         | The active usage of the AN/MPQ-53 radar is ...          | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 14 |       | 14 У 2008 році уряд США схвалив запит Ізраїлю н...    | In 2008, the U.S. government approved Israel's ...      | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 15 |       | 15 З відкритих даних можна дізнатись, що ...          | From publicly available information, we see that ...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 16 |       | 16 Модернізовані комплекси Patriot/Yahalom нібит...   | It's been suggested that the modernized Patriot/...     | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 17 |       | 17 Можна припустити, що отримана від інсайдері...     | It's plausible that details of the project provided ... | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 18 |       | 18 GEM-T (також відома як GEM+ або МДМ-104Е) є...     | The GEM-T (also referred to as GEM+ or ...              | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 19 |       | 19 Нова ракета здатна досить ефективно ...            | This new missile is capable of intercepting ...         | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 20 |       | 20 Ракета GEM-T була запущена у виробництво в ...     | Production of the GEM-T missile commenced in ...        | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 21 |       | 21 Варто також згадати про інформацію щодо ...        | It's noteworthy to mention information regarding ...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 22 |       | 22 Камери з інфрачервоним каналом повинні були...     | Infrared cameras were intended to offer all-...         | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 23 |       | 23 "Камери будуть інтегровані для покращення ...      | "The cameras will be integrated to improve over...      | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 24 |       | 24 У повідомленні заявлялось, що система Sniper ...   | The report highlighted that the Sniper system ...       | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 25 |       | 25 У повідомленні заявлялось, що система Sniper ...   | The report highlighted that the Sniper system ...       | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 26 |       | 26 Перші зенітні ракетні комплекси Patriot були ...   | The first Patriot anti-aircraft missile systems wer...  | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 27 |       | 27 Протягом двох місяців з січня по лютий 1991 ...    | Over the course of two months between January ...       | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 28 |       | 28 Внаслідок однієї з ракетних атак по Саудівській... | During one of the missile attacks on Saudi Arabia...    | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 29 |       | 29 Розслідування інциденту показало, що пробле...     | An investigation into the incident revealed that th...  | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |
| 30 |       | 30 В серпні 2008 року з'явилась згадка про ...        | In August 2008, there was mention of the use of ...     | 2     | 1     | 3851  | Ізраїльські Patriot: скільки та на що здатні? | NULL  | NULL  | NULL  | U      |

## ДОДАТОК Г. ПОКЛИКАННЯ НА ПРОГРАМНІ КОДИ

[https://drive.google.com/drive/folders/1Rtju5bw\\_gUmWre4nAgYr-](https://drive.google.com/drive/folders/1Rtju5bw_gUmWre4nAgYr-)

[ngmIpXMMS6R?usp=sharing](https://drive.google.com/drive/folders/1Rtju5bw_gUmWre4nAgYr-ngmIpXMMS6R?usp=sharing)